

BIODIVERZITÁS

A BIOLÓGIAI SOKFÉLÉSÉG, BIODIVERZITÁS VÉDELME NEK ÖSZTÖNZÉSE
A MAGYARORSZÁGI TELEPÜLÉSEKEN

2011

Áttekintés A RÉSZTVEVŐ TELEPÜLÉSEK

Települések száma: 50 db

Az érintett népesség: 1 224 344 fő, az ország lakosságának 12,1 %-a

Az érintett közigazgatási terület 297 509,71 ha, az ország teljes területének 0,32 %-a

Bevezetés A BIODIVERZITÁSRÓL ÁLTALÁBAN

Életünk minden mozzanatát a Föld élővilágának sokszínűsége táplálja. Minden emberi tevékenység, amely a biológiai sokféleség csökkenését okozza, egyben az élet alapjait meríti ki, csökkenti a rendelkezésünkre álló erőforrásokat, és végső soron saját utódaink túlélését veszélyezteti. **A kölcsönösen függő kapcsolatok megőrzése elengedhetetlenül szükséges bolygónk egészségének megőrzéséhez.** Egy életközösségben a fajok változatossága, sokfélesége a rendszert stabilabbá teszi, jobban képes alkalmazkodni a különböző hatásokhoz, külső változásokhoz. **A biológiai sokféleség a sokszínűség egészét mutatja be,** és így a természet teljes gazdagságát: a fajok sokszínűségét, a genetikai erőforrások változatosságát, az ökoszisztémák sokféleségét, valamint az állat és növényvilág tarkaságát.

A „Magyarországi települések biodiverzitás díja, biodiverzitás fővárosa” versenyről

A „Magyarországi Települések Biodiverzitás Díja” verseny keretében immár **második alkalommal versenyeztek egymással az önkormányzatok,** a biológiai sokféleség védelme vonatkozásában: Melyik település a legelkötelezettebb a téma iránt? Melyik település alakítja ki a legtöbb, és melyik segíti leginkább a természetes területek védelmét? Kezdeményezik-e vizes, vagy más élőhelyek helyreállítását? A tervezés során melyik település veszi leginkább figyelembe a természetvédelmi igényeket? A helyi intézkedések sokfélék lehetnek. **Európa szerte az önkormányzati politikusok, a képzett munkaerő és a lakosok tudják a legnagyobb változást elérni** azáltal, hogy a településükön belül és annak környezetében óvják környezetük sokféleségét.

A verseny célja, hogy felhívjuk a lakosok és települések vezetőinek figyelmét, a változatos és gazdag természeti értékek fontosságára. Az ország minden tájáról érkezett pályázat a legkisebb falvaktól kezdve egészen a nagyvárosokig. **Összesen 175 település mutatott érdeklődést a verseny iránt és végül 50 kérdőív került értékelésre.** A válaszok kiértékelésével megvizsgáltuk a tervezési és

kezelési eszközök alkalmazását, a területek állapotát, a biológiai sokféleség megőrzését szolgáló kezdeményezéseket és az együttműködés szintjét. Ezután következett a témával kapcsolatos projektek bemutatása, azok értékelése. A települési biodiverzitás védelme vonatkozásában **sok értékes projekttel találkoztunk.** A **20 legérdekesebb esettanulmányt** összegyűjtöttük, és ebben a kiadványban szeretnénk megosztani minden természetkedvelő, és annak védelméért tenni akaró önkormányzattal, egyszersmind ötletül szolgálva arra, hogy milyen sokféle módon védhetik saját településük biológiai sokféleségét.

A munkát egy szakmai Tanácsadó Testülettel egyeztetve végeztük. A települések, lakosság számától függően kategóriákban indultak és különböző témakörök szerint kerültek díjazásra.

A díjazás területei:

- A „Biodiverzitás Fővárosa” magyarországi nyertes önkormányzata.
- Méret-kategóriánként az első három legjobb teljesítményt elérő önkormányzat.
- Különdíjban a települési biodiverzitás védelme vonatkozásában a legjobb projekt eredménnyel rendelkező önkormányzat részesült.

Méret kategóriák:

1. 30.000 lakos feletti települések
2. 10 000 – 30 000 lakosú települések
3. 2000 – 10 000 lakosú települések
4. 2000 lakos alatti települések

MAGYARORSZÁGON A BIODIVERZITÁS FŐVÁROSA CÍMET SZENTES NYERTE EL.

Különdíjban részesült Budaörs, a természetvédelem terén elért kiemelkedő tevékenységéért.

Terület: 113,59 km²
Népesség: 67 979 fő
Elérhetőség: www.kaposvar.hu

1. kategória 1. helyezés

Kaposvár

Kaposvár Somogy megye dinamikusan fejlődő székhelye. A Balaton 50 km-re, a Mecsek és Pécs 60 km-re, Budapest 190 km-re van a várostól.

Kaposvár a Kapos folyó két partján, a Somogyi-dombság területén fekszik, csodálatos környezetben, a Zselic lankái között. Déli részén húzódik a Zselici Tájvédelmi Körzet. A város, az ókori Rómához hasonlóan, hét dombra épült. Északi részén található a 8 km hosszú Deseda-tó, a közel 30 hektáros arborétummal. A Deseda hazánk leghosszabb mesterséges tava, melyet a Desedapatak felduzzasztásával alakítottak ki. Hossza mintegy nyolc kilométer, szélessége 300-500 méter. A tóparton strandolási lehetőség, kemping várja az aktív turizmus szerelmeseit, de nem csak a fürdőzők, hanem a csónakázók, a horgászok és a vízi sportokat kedvelők paradicsoma is. A tó körül kerékpárúton

lehet kerekézni, a leghosszabb kerékpártúra útvonala csaknem 23 kilométer. A tó északi részén 1978-ban alakították ki a Desedai-parkerdőt, parkolókkal, gépkocsi beállóval, kiszolgáló egységekkel, játszóterekkel és tanösvényekkel. A parkerdő magában foglalja a 26 hektáros arborétumot is, mely igazi különlegesség. A terület - melyen eredetileg egy tájidegen akácos volt - nagyon változatos természeti adottságokkal rendelkezik: vannak száraz dombhátak, enyhe nyugati és keleti irányú lejtők, mocsaras részek is. A növények telepítése 1978-ban kezdődött meg a Sefag Rt jóvoltából. A fiatal botanikai gyűjteményben szinte minden hazai fafaj megtalálható, 73 lombos- és 38 tűlevelű fa fajta. Az impozáns látványt nyújtó tűlevelűeket, a hamis ciprusokat, a tujákat és a jegenyefenyőket sorokban és csoportosan ültették. Az arborétumban a kül-

honi fajok mellett olyan hazai őshonos fajok is megtalálhatóak, mint az ezüsthárs, a bükk, a nyír.

A nagyközönség számára a millennium évében nyitották meg a botanikai gyűjteményt, mely egyaránt szolgálja a kikapcsolódást, a tanulást és a pihenést a szemet gyönyörködtető növényritkaságokkal. 1994-ben Kaposvár közgyűlése az 1112 hektáros területet Deseda és környéke néven védett területté nyilvánította.

Kaposvár sokféle lehetőséget nyújt a szabadidő eltöltésére. A környező erdők, tavak kiváló programot biztosítanak a természet kedvelői, horgászni, strandolni vágyók számára. A lovassportok iránt érdeklődők részére a várost körülvevő lovasbázisok nyújtanak széles körű szolgáltatásokat.

Terület: 126,93 km²

Népesség: 63 405 fő

Elérhetőség: www.veszprem.hu

1. kategória
2. helyezés

Veszprém A KIRÁLYNÉK VÁROSA

Veszprém Megyei Jogú Város a Dunán-túlon, Veszprém megye székhelye. Történelmi eseményekben gazdag. Történelmi múltja ellenére Veszprém fiatal, hiszen diákváros, annak minden előnyével.

A „királynék városa” a hagyomány szerint hét dombra épült. A Séd patakot övező dombokon és völgyekben terül el, három kistáj találkozásánál: északról a Bakony hegyvonulata, délről a Balaton – felvidék, keletről pedig a sík Mezőföld északnyugati nyúlványa, a Veszprémi – fennsík határolja. A város a Balaton – felvidéki nemzeti park működési területén található.

Veszprém a természeti és épített örökség részeként számos látnivalót kínál az ideérkezőknek.

A várost azonban nem csak a természeti környezete teszi felejthetetlenné, hanem

az épített öröksége is. Népszerűvé és elismertté váltak az évente megrendezett országos és nemzetközi szintű kulturális rendezvények, mint például a hagyományosan a Vár páratlan díszletei közt életre hívott Veszprémi Ünnepi Játékok.

Veszprém vezetése büszke a város egyetemi rangjára, és kiemelten fontosnak tartja, hogy megfelelő példával járjon elől a város apraja - nagyja számára, az épített és természetes környezet megővése terén. Ennek érdekében sokat tettek az elmúlt években is: a Bakony- Balaton Környezetvédelmi Oktatóközpont a Bakonyi Természettudományi Múzeum segítségével helyi iskolák bevonásával tovább képezték az Erdei Óvodák - Iskolák szakembereit is.

Nem maradhat említés nélkül a „Kolostorok és kertek a veszprémi vár tövében” című projekt sem, melynek

során több mint 10 hektáron sikerül közparki felújítást kiszolgáló létesítményekkel, parkosítással, díszító, sétányépítéssel vonzóvá, élhetőbbé tenni a környezetet.

Terület: 236,68 km²
Népesség: 170 234 fő
Elérhetőség: www.miskolc.hu

1. kategória 3. helyezés

Miskolc

Miskolc hazánk harmadik legnépesebb városa, az észak-magyarországi régió közigazgatási, gazdasági, oktatási, tudományos központja, Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelye.

Miskolc az Északi-középhegység legfontosabb helyén, az ún. Miskolci-kapuban fekszik; a borsod-zempléni tájnak nemcsak földrajzi központja, hanem különböző tájegységek találkozási pontja is (tengerszint feletti magassága: 130 m). A város körül körköröszerűen találkozik egymással: a Bükk hegység, a Cserhát, a Zempléni hegység és az Alföld szegélye. Miskolc városa közel egyharmada a Bükk Nemzeti Park területén fekszik. A nemzeti parkhoz tartozó, fokozott védelmet élvező, természeti, kultúrtörténeti és tájképi értékeket hordozó területek például a Miskolc részét képező Garadna-oldal és a Három-kúti völgy, a lillafüredi Szent István barlang felszíne, a Sebes-

víz völgy, Jávorkút környéke, a Nagymező és a Szinva-oldal. A város közigazgatási területén 16 helyi védelem alatt álló természeti érték található. A Bükk Nemzeti Park, az Északerdő Zrt., valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Környezeti Nevelők Egyesülete segítségével 2002-től évről évre egyre több óvodás és iskolás gyerek látogatja a számos tanösvény közül például a Szinva és a Kék Madár tanösvényt, ahol tájékoztató táblák segítségével ismerkedhetnek meg az őket körülvevő élővilággal. Miskolctapolca és Lillafüred sajátos mikroklimatikus adottságokkal, tiszta levegővel rendelkezik, amely kellemes éghajlattal párosulva a növényvilágnak is kedvező életkörülményeket biztosít. Miskolc városa méltán büszke arra, hogy 2002-ben a Görömbölyi gyurgyalag fészkelő hely és bányató helyi védettséget kapott, ez által fokozottan védetté vált a gyurgyalag és a

partifecske populációk növekedése. A város élen jár a természet védelmében és természetbarát beruházásai révén egyre több ember ismerkedhet meg értékeivel. A Miskolctapolcai Barlangfürdő Európában is egyedi természeti képződmény, a termálvízben található ásványi anyagok kedvező koncentrációja, a kellemes gyógyító barlangi levegő és napjaink jelentős beruházásai ma már az „élmény és gyógyulás komplexumává” alakították a barlangrendszer. Mára már hagyománnyá vált az „Európai Mobilitási Hét és Autómentes Nap Miskolcon” című rendezvény, mely a fenntartható közlekedési módokat és a környezet védelmének fontosságát hangsúlyozza. A program nagy népszerűségnek örvend, évről-évre több ezer résztvevővel büszkélkedhetnek a szervezők.

Terület: 353,25 km²

Népesség: 29 375 fő

Elérhetőség: www.szenteshu

2. kategória

1. helyezés

Szentes

Szentes város Magyarország dél-alföldi régiójában, azon belül Csongrád megyében, a Tisza és a Hármas-Körös által közrefogva helyezkedik el a Kurca-folyó mentén. A település Csongrád megye harmadik legnépesebb városa.

A várost átszelő Kurca széli növényzetével számos vízi és nádi madárfajnak ad otthont. Télen pedig – mivel a termálsurgalékvíz miatt a Kurca nem fagy be – ritkább hazai áttelelő és északi vendégmadarak is megfigyelhetők. A várostól 5 km-re elterülő 122 hektár vízfelületű Termál-tó környékén – a madarászok 1983 óta 172 madárfajt találtak, közülük 60 fészkelő. A településtől ÉK-DK-i irányban egymással lazán összefüggő, mozaikos, jelentős kiterjedésű szikes és füves puszták találhatók. Ezek egy része Cserebökényi puszták néven tájvédelmi körzetként 1991-nem védettséget

kapott, amely 1997 óta a Körös-Maros Nemzeti Parkhoz tartozik. Eddig közel 200 madárfajt találtak a területen, közülük 15 fokozottan védett. Jellegzetes vonuló madarai a pusztai ölyv, a gatyás ölyv, a vándorsólyom, az aranylile, a téli kenderike és a hósármány. A belterületi ligetek és fás parkok – Széchenyi liget, Hősök – erdeje, Kórházi park – szintén több madárfajnak biztosítanak költési lehetőséget. A Kurca folyó környékén elterülő Széchenyi liget Szentes legszelebb parkja, ami egyben egy botanikai-, kulturális- és történelmi emlék. 1953 óta természetvédelmi terület, értékes botanikai kert ahol platán-, vadgesztenye-, kőris-, hárs-, juharfa, mocsári ciprus, fekete fenyő, angol tölgy található. A Tisza és a Körösök természeti szépsége, gazdag növény és állatvilága nagymértékben hozzájárul

Szentes egyedi természeti adottságaihoz. A regionális kórház 16 hektáros parkja helyi védelemmel rendelkezik a '30-as évektől kezdődően. A Kurca folyó fenyesek, mocsárciprusok és árvalányhaj között szeli át a parkot. A város mezőgazdasági tevékenysége a geotermális fűtésen alapul, a legnagyobb üvegház és fóliasátras kertészet található itt az országban. Üvegház kertészkedés 23 hektár felületen valósul meg, amelynek fűtését 14 geotermális kút biztosítja. 40 hektár felületen fűtetlen fóliasátras termesztés folyik, míg 40 hektár mezőgazdasági területen helyi tájfajta termesztését végzik.

Terület: 78,17 km²
Népesség: 24 906 fő
Elérhetőség: www.tata.hu

2. kategória 2. helyezés

Tata AZ VIZEK VÁROSA

Tata város Magyarországon, Komárom-Esztergom megyében található, a Tatai kistérség központja.

A Dunántúl északi részén, a Kisalföld és a Dunántúli-középhegység találkozásánál helyezkedik el. A Gerecse és Vértes hegységet elválasztó Tatai-árok északnyugati kapujában, az Által-ér folyásánál található. A város legmagasabb pontja a Kálvária-domb, amely 166 méter magas, a legalacsonyabb pontja a Fényes-fürdő mely 120 méterre van a tengerszintje fölött.

Tata közepén az Öreg-tó kerül el. A tó mesterséges eredetű, az ország legrégebbi halas tava, teljes területe 269 hektár. 2004-ben megállapodást kötött Tata és holland partnervárosa, Alkmaar önkormányzata, az Által-ér Szövetség és az IVN HAL civil környezetvédelmi egyesület a tó és környezetének megtisztítása érdekében.

A tó kiemelt fontosságú vízi élőhely, sokszor ritka madárfajok a vonulási időszakban tömegesen megtalálhatók a környezetében. Rendszeresen 20 000 egyednél is több madár tartózkodik itt. A tavon alkalmanként egyszerre akár 25-30 ezer vadlúd is éjszakázhat. A vetési lúd európai telelő állományának 12%-a tartózkodik itt. A nagy lilik szintén jelentős állománya tel a tavon. A ludak közül még a nyári lúd, a rövidcsőrű lúd, az apácalúd és az örvös lúd is megtalálható a területen. A fokozottan védett vörösnakú lúd vonuló egyedeit egyre gyakrabban látni errefelé. Az átvonuló – telelő madártömegek megfigyelését segíti a tó partján 1999-ben felállított 11 méter magas megfigyelőtorony is. A város 2001 óta ez évben kilencszer adott otthont a „Tatai Vadlúd Sokadalom” elnevezésű rendezvénynek, amely céljából tűzte ki a vadludak és az Öreg-tó népszerűsítését. Ez Magyarország leg-

nagyobb látogatottságú zöld fesztiválja. A város nevezetességei közé tartozik az Esterházy kastély, és annak parkja. Esterházy Ferenc XVIII. századi angol-kertje európai viszonylatban is kiemelkedő értékű. A park 1783 után épült, ekkor kezdték telepíteni első fáit a mesterségesen kialakított Cseke-tó köré. A parkot különlegessé teszi, hogy kiterjedt rendszere valójában az egész várost és tájat behálózza. Napjainkban azonban Angolparknak csak a Cseke-tó körüli részt nevezik. A város a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Karának segítségével a park keleti (erdős) területét helyreállította, amelynek eredményeként ma egy jó állapotú történelmi kert őshonos fajaiban lehet gyönyörködni.

Terület: 46,45 km²

Népesség: 13 401 fő

Elérhetőség: www.balatonfured.hu

2. kategória
3. helyezés

Balatonfüred A BALATON ÉSZAKI PARTJÁNAK FŐVÁROSA

Balatonfüred város Veszprém megyében, a Balaton-part legrégebbi üdülőhelye.

Lankás dombok közt fekszik a Balaton északi partján. A városon halad át a 71-es főút, valamint a Budapestről Tapolcára vezető egyvágányú vasút is. A szomszédos községek Tihany, Aszód, Balatonszőlős, Csopak, valamint az errefelé szokásos elnevezésű Öreg-hegy, továbbá a Tamás-, György- és Péter-hegyek határolják.

A város 2009. júliusától bevezette a természetvédelmi járőrszolgálatot, amelynek fő célkitűzése a település külterületének ellenőrzése, az élőhelyek és az élővilág védelme volt.

A város ismertségét a Balaton közelsége mellett elsősorban szénsavas forrásainak és mediterrán jellegű klímájának köszönheti. Területe ma három részből tevődik össze: a vasútvonal két oldalán húzódó őstelepülésekből, és a gyógyfor-

rások körül kialakult régi gyógyhelyből. A Balaton-part közelében fakadó savanyúvízforrásokból már a 17. században tudtak. Szerepük csak akkor vált jelentőssé, amikor felmelegített vizüket gyógyfürdőzésre kezdték el használni és 1772-ben Füredet hivatalosan is gyógyfürdővé nyilvánították. Télen a városi ivóvíz egy jóízű édesvízforrásból, a Siskéből származik. A városban még számos foglalt és foglalatlan, főleg savanyúvíz-forrás található.

Balatonfüred ősi bortermelő település, Füred környékén ősidők óta természetnek szőlőt. A város a Balatonfüred-Csopaki történelmi borvidék központja. 1987-ben Rómában Balatonfüred elnyerte a "Szőlő és bor nemzetközi városa" kitüntető címet.

A borvidékhez összesen 6350 ha szőlőterület tartozik, az országos átlagnak megfelelően, ennek mintegy harmada áll művelés alatt. A dűlők túl-

nyomó többségét az első osztályba sorolja a bortörvény. A legismertebb borok: a Rizlingszilváni, a Muskotály, a Tramini, a Zweigelt és az Olaszrizling. A város a Baricska dűlő olaszrizling szőlőinek a védelme, a szőlőművelés fenntartása érdekében védetté nyilvánította ezt a szőlőterületet, és művelési támogatásban részesítette a szőlősgazdákat.

Balatonfüred 2005-ben felkérte Dietzel Gyula lepkészt, hogy mérje fel Balatonfüred lepkeállományát. Ennek eredményeként a város védetté nyilvánította a magyar boglárka lepkét és a leánykököt, amelyek mára Füred hivatalos szimbólumaivá léptek elő.

Terület: 83,14 km²
Népesség: 6007 fő
Elérhetőség: www.morahalom.hu

3. kategória 1. helyezés

Mórahalom

Mórahalom város Csongrád megyében található, a Móraalmi kistérség központja. A Dél-alföldi tanyavilág egyik kulcstelepülése. A város központja a természet-földrajzilag hozzá tartozó 12 településnek, melyet Homokhátságnak neveznek.

A természetkedvelőknek kihagyhatatlan látnivaló a Madarász – tó, amely jelenleg halastóként hasznosított, 75 hektáros természetvédelmi terület, Mórahalom központjától 4 km-re található. A Duna-Tisza közti homokvidék hajdani szikes tó láncolata egy értékes, természetes elemét őrzi meg növény- és állatvilágával. Változó vízszintje segítette elő a víznövényzet térhódítását és ezzel együtt a vízimadarak fészkelését, mint a gémfélék, a gúlipánok és a gólyatöcs.

A mélyebb vízű töegységekben gyakori látogatók a vöcsökfélék is. További érdekes látnivalót nyújt a "Kiskezű rét", amit

az Ásotthalmiak "Csoda rét"-nek is neveznek. A rét Ásotthalmos és Mórahalom között terül el, 1,5 hektáros terület.

Egy kis sziget, ahol valóban csoda, hogy mostani pompája az utolsó, 24. órában fönmaradhatott. Február végén, március elején az egyhajú virággal kezd ilytárni virágpompáját, majd hetenként változtatja arcát.

A természetkedvelők figyelem! A Zöld Községi Ház és Erdei Iskola a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságának közigazgatási területében lévő tervezett Kőrös-éri Tájvédelmi Körzet szívében található. A látogatók a főépületben kiállítást tekinthetnek meg a térség védett természeti területeiről. Számos túraútvonal és kiépített tájékoztató táblás tanösvény várja a természetkedvelőket, de ha valaki szakvezetést is igényelne, a honlapon olvasható Túranaptárból is mazsolázhat. Felfedezhetők a Csipaksemlyék védett orchideái, megfigyelhető

a Madarász-tó csodás madárvilága és megtekinthető a Nagyszéksós-tavi bivalygulya dagonyázása is. Az intézmény akkreditált erdei iskola programmal is rendelkezik, amely során a gyerekek élményszerűen fedezhetik fel közvetlen környezetünk értékeit és szociokulturális hagyományait. Ezen kívül folyamatosan fogadnak egészség- és ökoturisztikai csoportokat rendkívül kedvezményes fürdőzési, étkezési és szállás lehetőséggel, ingyenes ökoturisztikai programmal. 2008-tól az Erdei Iskola Túranaptárba foglalva szakvezetési túrák szervezését is elindította a kiépített, tájékoztató táblás és kiépítetlen értékes természeti területek megismerésére.

Terület: 216,73 km²

Népesség: 8273 fő

Elérhetőség:

www.devavanyavaros.mconet.biz

*3. kategória
2. helyezés*

Dévaványa

Dévaványa város Békés megyében, a Szeghalomi kistérségben található. A megye északi részén, a Sárréten terül el.

A település határában található a Körös-Maros Nemzeti Park Dévaványa-Ecsegi puszták területi egysége.

Jellegzetessége a száraz és nedves szikes pusztai növénytakaságok váltakozása, amelynek kiemelkedő természeti értéke a tűzok. Az Európa – hírű Dévaványai Tűzokrezervátum 1975 óta a tűzokvédelem központja. A vadon élő tűzok szabadtéri védelmét egészíti ki a Tűzokrezervátumban folyó munka, ahol a tavaszi mezőgazdasági munkák miatt veszélybe került fészekaljok megmentése az egyik alapfeladat. Dévaványa városa a mezőgazdasági területeken tűzok- élőhelyfejlesztést hajtott végre, melynek során elérték, hogy a mezőgazdasági munkákat, a földművelést a tűzok védelméhez és életciklusához

igazítsák a gazdák. A Dévaványai-, Ecsegi-puszták mintegy 13 ezer hektáron terülnek el, ebből 2659 hektár csak engedéllyel látogatható. A valamikori Nagy-Sárrét táji értékei, a természetes Berettyó-meder növény- és állatvilága, valamint Magyarország egyik legerősebb tűzokállománya emeli ezt a területet a Körös-Maros Nemzeti Park legértékesebb részei közé.

Dévaványa környezeti tudatformálásban fontos szerepet vállalnak magukra a település "zöld" szervezetei. Jelentős környezetvédelmi elhivatottságot mutat a Túréri-tó rekultivációja, amelynek során vízi élőhelyeket bemutató ÖKO-parkot, pihenőparkot létesítettek a tó partvonalára mentén. De ide sorolható még a „Mindenki pihenőkertje” című projekt is, amellyel a településen található művelődési ház udvara újulhatott meg az itt található őshonos fák cseréje és telepítése által. A település

környezeti nevelésre fordított erőfeszítései példaértékűek. Civil szervezet Zöld Szíves Iskolát működtet, melyhez az épületet az önkormányzat biztosítja. A „Környezet – Egészség” című előadás-sorozattal, évente 4 alkalommal előadást hallgathat meg Dévaványa lakossága környezet és egészség témakörben. Ugyancsak ide sorolható a településen évente megrendezett „Betakarítási Ünnepe” ahol tájéltető és feldolgozott termékeket tekinthetnek és kóstolhatnak meg a látogatók. Azonban a város vezetésén túl, az itt élő emberek is lelkesen védik környezetüket, bizonyíték erre a „Legszebb kert” és „Legszebb udvar” versenyen való aktív részvételük. Ez az aktivitást mutatja a lakosság részvétele a „Kerékpárosbarát település”, a „Bringázz a munkába” kampányban és az „Ismerd meg városunk határát” programon is.

Terület: 18,50 km²
Népesség: 3478 fő
Elérhetőség: www.gyenesdias.hu

3. kategória 3. helyezés

Gyenesdiás

Gyenesdiás Zala megyei nagyközség a Keszthelyi kistérségben. A Balaton-parti település, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park területén fekszik.

Gyenesdiás napjainkban a környék egyik legkedveltebb üdülő- és kirándulóhelye. A vonzerő szerves része a víz, a hegyek, a táj szépsége, a szőlő- és gyümölcsstermesztés, valamint az ezekhez kapcsolódó hagyományőrző rendezvények. A település gyönyörű természeti környezettel büszkélkedhet. A 3 szintes Festetics-kilátóból gyönyörű körpanoráma nyílik a Keszthelyi-öbölre, illetve a Keszthelyi-hegység völgyek szabdalta hullámos felszínére. A Festetics család után elnevezett, 235 méter magasan található kilátót 2000-be építették újjá, melyet az erdei kirándulóközpont, a Nagymező nyugati széléről induló gyalogösvényen érhető el. Gyalogtúrák, rövidebb séták úti célja a Vadlánlik,

a Keszthelyi-hegység barlangja. Ritka természeti képződmény a szélvájta, szobányi méretű barlang, melyet a környébeliek csak Vadlánliknak neveznek. A barlangnyílás tulajdonképpen egy széleróziós kőfülke, melyet mesterségesen tovább bővítettek. A századforduló idején nagy valószínűséggel titkos pálinkafőző helyként használták. A Ló-hegycsoport dombját, melynek oldalában megbújik a sziklaodú, több mint 80 éves fekete fenyves borítja. Az egykori kőbánya ma ámulatba ejtő, hatalmas katlan, mely ki tudja miért, de lenyűgözi az arra járókat. A felhagyott bányagödör mindenképp megér egy kitérőt akár a Nagymezőről, akár a Vadlánlik barlanghoz tett séta során. A bányászati munkák befejezése óta a természet fantasztikusát alkotott: hatalmas vízmosságok szabdalják. Az aljába lesétálva kipróbálhatjuk a hely akusztikáját is.

A település sokat áldoz a környezet-tudatos szemléletre nevelésre. A községben található Faludi Sík elnevezésű területen egy növényvédelmi projekt kapcsán sikerült visszatelepíteniük az ott honos fafajokat, de ezzel az intézkedéssel sikerült felszámolniuk az ott lévő illegális szeméttlerakót is. Példaértékű projektjeként érdemes kiemelni a „Természetesen Gyenesdiáson” című rendezvényt, amelyet minden év áprilisában tartanak meg a község óvodáiban, iskoláiban, ezzel is erősítve a környezeti tudatformálás fontosságát mind a gyerekek, mind pedig szüleik körében.

Terület: 17,87 km²

Népesség: 1228 fő

Elérhetőség: www.kunsziget.hu

4. kategória 1. helyezés

Kunsziget

Kunsziget község Győr-Moson-Sopron megyében, a Győri kistérségben található. A település az ország „nyugati kapujában”, Győrtől 18 km-re fekszik. Átjárhatóságot biztosít a Hanság és a Szigetköz tájegységei között.

Kunsziget a Mosoni-Duna jobb partján fekszik. A 7 kilométer hosszú partszakasz a Fertő-Hanság Nemzeti Parkhoz tartozik. A nemzeti park a vele összefüggő ausztriai nemzeti parkkal együtt 1991 óta az IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources - Nemzetközi Természetvédelmi Szövetség) által elismert, védelmi zónák szerint kezelt terület, amelynek magva a legnyugatibb eurázsiai sztyepp-tő, a Fertő. Kunsziget település éghajlata és a Mosoni-Duna közelsége határozta meg, hogy milyen környezet alakulhatott ki ezen a tájon, milyen növények telepedhettek meg, milyen állatok vették birtok-

ba a területet. Kunsziget területét a folyó szabályozása előtt számtalan ág hálózta be. A szabályozás azonban átalakította a tájképét, így az itt élők életét is. Míg a régmúlt évszázadokban a mocsári tölgy volt az uralkodó fafajta, ma már a hibrid nyárfélék, különösen a kanadai teszi ki az erdőállomány zömét. A nyárfafélék közül említést érdemel a fehér nyár. A gyümölcstermő vad fák közül ritkán, de előfordul a vadkörte. Régebben gyakoribb volt, de még ma is találni mandulát és somot. Az erdők aljnövényzetében ma is burjánzik a földiszeder, a gyümölcsből szörpöt, konty alá való édeskés vörösbort készítettek a szorgos kunszigeti asszonyok. Kihagyhatatlan látnivaló a környéken a Csiszlói bányató. Ez a horgásztó, egy kiöregedett kavicsbánya, mely mára már gyönyörű növényzettel és hal faunával rendelkezik. A tó környéke, partja, rendezett, igényes horgászbódékkal és stégekkel is el van látva. Híres nagytű-

pontyairól, amit évente telepítenek, de ugyanúgy megtalálható a tóban a csuka, a süllő, a compó, a keszeg, és a harcsa is. Kunsziget dinamikusan fejlődő település, amely civil szervezeteinek valamint a település önkormányzatának közös munkáját dicséri. A zöldmezős beruházásokkal megteremtett munkahelyek, a magas színvonalú szolgáltatások, valamint a természeti értékek és azok védelme (Mosoni-Duna rehabilitációja, Kunsziget Termálfalu projekt megvalósítása, szélerőműpark kialakítása, a természetvédelmi és környezetvédelmi oktatás) biztosítják a település fejlődését, fennmaradását. A település fontosnak tartja, hogy a helyi lakosság, de az ide látogatók is megismerjék a Szigetköz védett növény és állatvilágát. Az érték-őrző, tudatos gondolkodás kialakításának érdekében ezért állandó fotókiállításal mutatják be a terület értékeit.

Terület: 66,17 km²
Népesség: 1817 fő
Elérhetőség: www.bata.hu

4. kategória 2. helyezés

Báta

Báta a Sárköz legdélebbi települése, Tolna megyei kis település. Budapesttől 170 km-re délre, az 56-os útról közelíthető meg.

A település a Duna és a Duna- Dráva nemzeti Park mellett fekszik. 1093-ban Szent László bencés apátságot alapított a Klastrom-hegyen, a Szent Vér ereklyéről nevezetes búcsújáró helyen több királyunk megfordult, kedvelt tartózkodási helye volt a Hunyadiaknak.

A település a mai napig őrzi a sárközi népművészet gazdag hagyományait, a viaszos technikával történő tojásírást, szövést, csipkevarrást. A sárközi táncokat és dalokat népszerűsítő helyi tánccsoport a világ számos országát bejárta nagy sikerrel.

A község vezetése az 1980-as évek végén felismerve a település hagyományainak, sajátos népi kultúrája megőrzésének fontosságát az Általános

Művelődési Központon belül megalapította a Tájházat. Az összegyűjtött anyag először a jelenlegi Halászház épületében került kiállításra. A kilencvenes évek végére az egyre gyarapodó gyűjtemény új helyet követelt magának. Ezért az önkormányzat Tájház céljára 2001-ben megvásárolt egy lakóházat, majd ezt különböző pályázatok segítségével felújította. A Tájházban 2002-ben nyílt meg a módos paraszt család életmódját bemutató állandó kiállítás, három évvel később pedig az állandó hímes tojás kiállítás. A régi tájház épületében 2004-től látható a halászok életmódját bemutató állandó kiállítás. A Tájház több elismeréssel is büszkélkedhet, 2010-ben például elnyerte a Magyar Nemzeti Múzeum Különdíját.

A településen további érdekes látnivalót kínál a Fekete Gólya Ház. A fekete gólya igen ritka és védett madár, melynek Európában a legsűrűbben lakott

fészkelő-helye Gemencben található. A madár életmódjára jellemző, hogy igen nehezen figyelhető meg az élőhelyén, mivel rokonával ellentétben nem tűri jól az emberek közelségét. Mivel egyike a veszélyeztetett fajoknak, a település fontosnak tartja, hogy minél szélesebb körben megismertesse az emberekkel más Gemencben élő fajokkal együtt a fekete gólya életmódját és szerepét a környezeti egyensúlyban. A település környezettudatos intézkedései között fontos helyet foglal el a Dunai - ártér jelenlegi természeti állapotának megőrzése; a belvizeink és környezetének védelme, állapotának megőrzése; a Duna -Dráva Nemzeti Park valamint a Gemenci Erdő védelme.

Terület: 13 km²

Népesség: 376 fő

Elérhetőség: www.alsomocsolad.hu

*4. kategória
3. helyezés*

Alsómocsolád

Alsómocsolád község Baranya megyében, a Sásdi kistérségben található. Baranya és Tolna megye határán fekszik, a Mecsek északi lankáin.

A település a megyeszékhelytől, azaz Péctől 25 km-re északra található. Keleten erdős dombok határolják, nyugaton pedig messze nyúló síkság. A község fekvése vízrajzi szempontból igen kedvező, éghajlati szempontból mérsékelten meleg vidék, ahol az óceáni hatások vannak túlsúlyban. A nyár hűvös, a tél enyhe, a csapadék mérsékelten kevés. A körzet éghajlati viszonyai a mezőgazdasági művelésnek kedvező feltételeket biztosítanak. A tengerszint feletti magassága 200–220 m között változik.

Alsómocsolád ideális hely a pihenni vágyóknak. Lehet csónakázni, horgászni, barangolni a "Virágsűrű" - ben, piknikezni, és edzeni az Erdei tornapályán,

a Sztankovánszky kastély parkjában megcsodálni Tischler Ferenc szobrászművész alkotásait. Az utazó a Kálvária-dombról mesés panorámában gyönyörködhet. A halastavak, az ezeket tápláló vízfolyások, és a községen keresztül csordogáló Szent András patak különleges mikroklimával ajándékozza meg a települést és környékét. Természeti adottságaink izgalmas, élmény dús, mégis pihentető kikapcsolódást ígérnek az idelátogatókunk. A helyi közösség társadalmi aktivitása kiemelkedő, 13 civil szervezet tevékenykedik a faluban. Alsómocsolád vezetése és a lakosság számára egyaránt fontos a környezetvédelem, a társadalmi és természeti értékek megóvása. A település felismerve tevételes szerepét és felelősségét: elkötelezte magát a biológiai sokféleség megőrzésében, az éghajlatváltozás megállításaiban, a környezetterhelő

eljárások kiküszöbölésének irányában. Alsómocsolád környezet megóvása érdekében tett lépései elismerésre méltók, amibe a falu apraját – nagyját igyekeznek bevonni. Példaértékű a Sorsfordító – Sorsformáló elnevezésű kezdeményezés, melynek célja a szociálisan hátrányos helyzetű aktív korú lakosság foglalkoztatása a mezőgazdaságban. Nem elhanyagolható azonban, a település zöld területeinek védelme érdekében végzett munkájuk sem, hiszen 2007-re elkészült a település erdei tornapályája és tanösvénye, melynek kialakítása során őshonos fákat telepítettek, de a falu gyermekeinek is kedveztek kulturális és sportlétesítmények kialakításával. Alsómocsolád nagy hangsúlyt fektet a környezeti nevelésre is: "Kölyök Fészek Erdei Iskola" Interaktív Tárház létesítésébe fogtak. Az erdei iskola már működik, az Interaktív Tárház szolgáltatásait pedig 2011 tavaszától lehet igénybe venni.

1. BALATONALMÁDI: ÖREGPARK REVITALIZÁCIÓJA 2009

A park revitalizációja 2008 szeptembere és 2009 júliusa között valósult meg. A közel 50 millió forintos támogatást a Norvég Alap biztosította a Nők a Balatonért Egyesület Almádi csoportja, mint kedvezményezett részére.

A projekt célkitűzése a helyi védett Öregpark bemutathatóságának és minőségének javítása, a park területeinek rendezése, zöldfelületek felújítása,

a település leromlott állapotú zöldterületeinek további növényesítése, meglévő növények ifjítása. Ehhez honos, szárazságtűrő és allergén pollent nem termelő növényzetet telepített a kivitelező. Egyúttal a park infrastruktúráját és

gyalogút-hálózatát is felújították: az áttapasások helyén utak, kisebb közösségi terek épültek, a zöldterületekre utcabútorok, hulladékgyűjtők kerültek. Továbbá célja volt a helyi közösségek összefogása és bevonása a települési zöldfelületek fenntartásába.

A projekt során az elöregedett, beteg fás szárú növények cseréje történt meg, valamint újra füvesítették a tisztásokat, nyílt területeket. A sétányok burkolata is megújult, a kerti bútorokat felújította az Egyesület Almádi csoportja, valamint számos helyen új kerti bútorokat helyeztek el. **A projekt eredményeként 10,04 hektár zöld terület újult meg, 120 darab fát ültetett el a kivitelező, tizenöt új padot és**

75 darab rögzíthető hulladékgyűjtő edényzetet helyezett ki az Öregparkba. A mérhető eredményeken túl, a fejlesztés megvalósulásával, olyan ismeretekkel gyarapodtak a résztvevők, amelyek a környezet tudatos megóvásához segítenek. Tudatosabban tervezik, formálják saját, és településük környezetét és kialakulhat egy aktív mag, amely a környezetéért akar és tud tenni, ennek megfelelően magában hordozza újabb programok megvalósításának lehetőségeit.

Végeredményül egy olyan park jött létre, amely odavonzza a látogatókat, marasztalja őket, és nem utolsósorban a helyi közösségi élet meghatározó és méltó értékű pontjává vált.

2. ÉRD: FUNDOKLIA TANÖSVÉNY KIALAKÍTÁSA, VÉDETT TERÜLETEN TÖRTÉNŐ INTÉZKEDÉSEK ÖNKORMÁNYZATI TÁMOGATÁSSAL

A Fundoklia völgy az Érd-Tétényi-fennsík szarmata mészkőből felépülő nyugati részén fekszik. Közel 3 km hosszú, 10-30 méter mély, karsztos szárazvölgy. Területét kettészeli az M7-es autópálya.

A völgy teljes hosszában helyi természetvédelmi oltalom alatt áll, az autópályától északra eső szakasza régészeti védelem alatt is áll, a természeti értékekben gazdag délre eső része európai jelentőségű NATURA 2000-es terület.

A közeli sík fennsíkba bevágódó, kanyargó völgy egyedülálló tájképi érték, amely a régészeti, botanikai és zoológiai értékekben egyaránt gazdag. A szomszédos érdi, tárnoki és sóskúti hasonló élőhelyek fokozatos beépítése következtében az érdi Fundoklia-völgy az egyik utolsó, jelentős kiterjedésű mentsvára a fennsík élővilágának.

A terület természeti értékekben is kiemelkedően gazdag, ahonnan 316 edényes növényfaj került elő. Két faj fokozottan védett: magyar gurgolya és a Szent István-szegfű, ezenkívül 33 védett faj található. Közülük nagy állományokban él a csinos- és a délvidéki árvalányhaj, gyakori a tavaszi hérics, és értékes ritkaság a turbánliliom.

Fundoklia – tanösvény

Az 1999 óta helyi védettséget élvező völgy M7 autópályától délre eső szakaszán 2009 decemberétől igényesen kiépített tanösvény várja a látogatókat.

A tanösvény a völgy keleti területén található völgyperemen, platón és völgyalján vezet a már meglévő, spontán kialakult ösvényeken. Környéke részlegen beépített. Területét (plató, lejtőperemek) kamerák védik. Megközelítése természeti értékek roncsolása nélkül, gyalogosan és gépkocsival a környező utcákról lehetséges.

A gépkocsik a védett terület környéki utcákban és a védett területtel szomszédos, nagyobb kiterjedésű közterületeken a forgalom akadályozása nélkül parkolhatnak.

A tanösvény két, a plató és a lejtőperem szárazgyepeit, valamint a völgyalji erdő élővilágát bemutató, megközelítőleg 1060 m és 600 m hosszú szakaszokból áll. Fontos elemei az információs táblák (2 db), a fatáblás állomások (12 db) és a meredek, csúszós, porló szarmata mészkővel borított, ezért balesetveszélyes pontokon, a korláttal ellátott falépcsők.

A 12 állomás helyszínét a geológiai, geomorfológiai, régészeti, növény- és állattani értékek, valamint az egykori bányák elhelyezkedése határozza meg.

A 12 állomás témái:

1. Bányászat, a terület mesterséges pincerendszerei, a szarmata mészkő, mint építőanyag
2. A világhírű, érdi ősembertelep ismertetése
3. A tollas szálkaperjés erdős sztyeppré
4. Az árvalányhaj nyílt sziklagyep
5. A szarmata mészkő sztyeppré
6. A bánya területén lévő talaj-szelvény-nél a völgy geológiai viszonyainak bemutatása
7. A völgyalji üde erdő és az erdőt szegélyező száraz cserjések élővilága
8. A sziklafüves lejtősztyep
9. A naprózsás nyílt sziklagyep
10. A többszintben kipreparálódott kőlépcsőknél: a völgy változatos geomorfológiai viszonyainak bemutatása
11. A völgyvégi löszpusztagyep és törpe-mandulás löszcserjés
12. A völgyvégi gyurgyalagtelep, valamint a környező cserjések, sövények és felhagyott gyümölcsös élővilága

A kihelyezett védő kőornak köszönhetően a területet csak gyalogosan lehet felkeresni, így csökkent annak zavarása, hatékonyabb lett a védelme. Az információs táblák, tanösvény-állomás tábláknak köszönhetően megnőtt a terület látogatottsága.

3. TATABÁNYA: ÖRÖKBEOFAGADÁSI AKCIÓPROGRAM

Tatabánya Város 2006-2009 között indította el az örökbefogadási akció-programot, amelyet 2011. II. félévtől újraindít.

A projektet a város a 2006-ban elfogadott Környezeti Nevelési Program keretében, a **természeti értékeinek hosszú távú megőrzése, védelme érdekében indította.** A Stratégiát az önkormányzat 2011-ben újabb öt éves ciklusra meghosszabbította, biztosítva ezzel a már futó és az újabb programok szakmai és anyagi hátterét, köztük az **Örökbefogadási Programét** is.

Az akció **célja a helyileg védett természetvédelmi területek és zöldfelületek, közparkok és a városlakók által gyakran látogatott egyéb közterületek fokozott védelme.** A megyeszékhely környezeti nevelési intézkedési tervében a helyileg védett területek megismertetése, bemutatása és őrzése kiemelt feladatként szerepel, ehhez kapcsolódik az Örökbefogadási Program is. Ehhez, a korábbi évek gyakorlata alapján, a város külön költségvetési soron biztosítja az anyagi hátteret, támogatva ezzel az örökbefogadó intézmények, szervezetek munkáját.

Tatabánya örökbefogadási programjában **a helyileg védett természetvédelmi területeket, zöldfelületeket, parkokat és népszerű köztereket** a város területi képviselőinek segítségével,

az intézmények és civil szervezetek bevonásával kijelölik, s azokat, az arra vállalkozó oktatási intézmények, civil szervezetek, alapítványok örökbe fogadhatják három évre.

Természetesen az örökbefogadók évente szakmai és pénzügyi beszámolóban mutatják be az elért eredményeket, a támogatás felhasználását. A beszámolókat a város közzéteszi honlapján és a résztvevők között is, hogy a jó gyakorlatokat átvehessék egymástól. **A program segítségével erősödik a helyi fiatalok elkötelezettsége a választott terület természeti értékeinek megismerésére, lakossági megismertetésére, rendben tartására, felügyeletére, illetve folyamatos ellenőrzésére.**

Az örökbefogadók vállalják a közös programokon való részvételt és az örökbefogadással járó feladatokat. A célok eléréséhez a résztvevők eszköztámogatást, külön támogatási keretet kapnak. Az önkormányzat szakmai felfedező programokat és közös programtervezetet is biztosít, illetve a legjobbak teljesítményét jutalmazza.

A munkában a hivatal környezetvédelemmel foglalkozó munkatársai segítik a pályázókat és a Városfejlesztési és Környezetvédelmi Bizottságot a szakmai döntésekben.

Az Örökbefogadási Programhoz való csatlakozás információi letölthetők a www.tatabanya.hu honlapról, a környezetünk menüpont alatt.

A programban részt venni egy pályázati adatlap beküldésével lehet, melyben a pályázó röviden kifejti, hogy a választott területen mit szeretne megvalósítani, mik a szakmai céljai, ehhez milyen eszköz, illetve anyagi forrásra van szüksége. A város a programra éves szinten 1-1,5M Ft-ot biztosít, rendszerint 30-40e Ft támogatással pályázónként. **A megvalósításban rendszerint a területek tisztántartása, szépítése, figyelemfelhívó és információs táblák kihelyezése szerepel, de az örökbefogadók egyéni ötleteikkel is gazdagítják a programot.**

Tatabánya közigazgatási határain belül közel **40 területet** jelöltek ki a szervezők, melyeket **sikerült „örökbe adni”**. Akadt olyan terület is, amely nem Tatabányához tartozik, de a városlakók nagy számban látogatják.

A projekt során a városi iskolák, óvodák és a civil szervezetek - szerveződések jelentették a legfontosabb együttműködő partnereket.

4. VESZPRÉM: KOLOSTOROK ÉS KERTEK A VESZPRÉMI VÁR TÖVÉBEN

A Séd völgyében, 2009- 2011 között megvalósuló természetvédelmi projekt fő célkitűzése a kiemelt turisztikai attrakciófejlesztés volt.

A program többek között parkosítással, díszítő építéssel, mederkotrással, 3 játszótér építésével és 3 műemléki épület felújításával valósult meg.

A projekt keretében **a Séd patak völgyében létrejött a vár alatt egy túraútvonal**, mely a veszprémi várat köti össze az állatkerttel, látogathatóvá teszi a sétaút mentén található két Árpád-kori műemléket, a Margit romokat és a Veszprémvölgyi Apácák Kolostorának

romjait, valamint felújítja a Jezsuita templomot és megnyitja a nagyközönség számára. A majd **12 hektáros közparki felújítás során nagyarányú parkosítást és zöldfelület-rendezést végeztek** a kivitelezők a tájépítészeti ritkaságokkal teli parkban, de **sor került három új játszótér létesítésére**, az egykori Kittenberger Kálmán utca megnyitására, valamint a városi díszítő rehabilitációjára is, de **a Szt. István völgyhíd sziklakilátója és a Szt. Benedek hegy is megújult**. A megvalósult beruházás kiváló lehetőséget nyújt mind a pihenésre, mind az aktív kikapcsolódásra vágyók számára, hiszen a patak partján megújult a gyalogos sétány és a terület alkalmassá vált kerékpáros közlekedésre is. **A területen nemcsak a természeti, és az építészeti értékek csodál-**

hatók meg, de a jezsuita templomban rendezvényhelyszínt is kialakítottak.

A veszprémi káptalan malmi közé tartozott a hírneves Úrkúti malom, Kutas tér, amely két épületből állt: az úrkúti malom az 1960-as években még daráló-malomként működött. A malom funkció megszűntével a Séd mellékágát visszaterelték a főágba, és a malomárkot feltöltötték, eltüntetve ezzel a szigetet, amely ma már csak nevében - Szerelem sziget - emlékeztet az egykori formájára. A lakóházat korszerű lakássá alakították át, de a tornác alatt megőrizték a védett kutat, a malom épülete pedig vendéglőként üzemel tovább. **Új, kiemelt jelentőségű látványelem a várostrom játszótér, ill. a Szerelem-sziget sétány burkolatának felújítása.**

A várból is jól látható a veszprémiek szóhasználatával Margit-romoknak (Szent Katalin kolostor) nevezett gótikus zárdatemplom maradvány. A Margit-romok **környéke új karaktert kapott**. A mostani romantikus, természetes környezet a rendezés után a kolostor régi rendjét kívánja visszaidézni rózsá-

kerttel, sövénylabirintussal és egyéb, a szerzetesi életre utaló elemekkel. A zárdatemplom előtti téren fényjátékban, a szivárvány színeiben pompázva, változatos formában kelti életre a völgyet egy szökőkút, amely a közkedvelt Benedek-hegyről lenyűgöző látványt és élményt nyújt. A Benedek hegyhez vezető várlépcsőt is újrarakták, de a hegyen található kőkereszthez vezető sétányt is esztétikus és vonzó lett.

Völgyhíd kilátó rekonstrukciója során a Kittenberg Kálmán utca és a Davidikum alatti Séd parti sétányt összekötötték egy híddal, valamint az utcát új burkolattal vonták be.

Felújításra került a vidámpark Keleti kapuja, előtte és mögötte játszótereket létesítettek. **Itt találkozhatunk az egyik fő attrakcióval, az „A part alatt” című népmese elemeit tartalmazó látványos játszótérrel.**

Megvalósult a volt kisvasúti megálló rekonstrukciója, a csónakázó díszítő elhanyagolt medrének iszaptalanítása, nádkultúra rekonstrukciója, ami mellett sétányelemek és fahidak épültek.

5. BUDAÖRS: A NAPHEGY TANÖSVÉNY, TŰZKŐHEGY TANÖSVÉNY TÖRÖKUGRATÓ TANÖSVÉNY-RENDSZER

A város közigazgatási területén található erdők túlnyomó része védett természetvédelmi területen – a Budai Tájvédelmi Körzetben – található.

Az állami tulajdonú erdők gazdálkodója általában a Pilisi Parkerdő Zrt. Budapest Erdészete, míg a város tulajdonában lévő erdőterület esetében maga Budaörs Város Önkormányzata.

A **Tűzkőhegyi erdő** és a **Naphegyi erdő** sziklás, köves, igen sekély talajú területén pusztulásnak indult **feketefenyő** (*Pinus nigra*) állomány alatt

helyenként a termőhely adottságainak megfelelő cserjefajok – (például az egybibés galagonya, sóskaborbolya, som), és a lombos fa fajok (csertölgy, molyhos tölgy, virágos kőris) telepedtek meg. **A természet által beindult növénytársulási záródási folyamatot segíti elő a mesterséges felújítás, amely magvetéssel, csemeteültetéssel, valamint további ápolási munkák végrehajtásával zajlik évek óta a területen.** A folyamat azonban lassú, ugyanis a sekély termőrétegen évtizedeket vesz igénybe. A **feketefenyő pusztulása** a hasonló

adottságú területeken **országos jelentőség**, melynek pontos oka vitatott, azonban szerepet játszik az állomány elöregedése, az utóbbi évek hosszú aszályos időszakai és a fák élettani legyengülése, valamint az ezt megfajlító rovar- és gombafertőzések egyaránt. A Huszonnégy-ökrös hegy délnyugati részén a feketefenyő állomány kivágására tűzkár miatt került sor. A terület erdőgazdálkodója a Pilisi Parkerdő Zrt. Budapest Erdészete, aki az erdőtűzben a törzseket ledöntötte, majd a meredek lejtő esésvonalára merőlegesen beforgatta ezeket, mintegy padkázva a területet. Így próbálták – eredményesen – megtartani a vízerózió ellenében az erdőtalajt. Ezt követően molyhos tölgy makkvetést végeztek, illetve természetes úton is keletkezett sajmeggy, virágos kőris, budai berkenye illetve cserje újulat – főleg sóskaborbolya és varjútövis benge.

2006-ban a város Nap-hegyi és a Tűzkő-hegyi erdőterületre 8 millió forint állami támogatást kapott pályázati úton a parkerdei berendezések fejlesztésére. **Ennek keretében valósult meg** mindkét területen a ma látható állapot, vagyis, hogy tanösvényszerűen, **a sétautak mentén információs táblák kihelyezésével került sor** a természeti értékek bemutatására. Padok, asztalok, növényismertető táblák tájékoztatják az ide látogatókat. A Tűzkőhegyen az egykori lövészárkok felett a közlekedést 'fa hidak' segítik.

2009. évben valósult meg a **Naphegyi és Tűzkőhegyi tanösvények II. üteme**, a **fogadókapuk és esőházak kihelyezésével**, továbbá elkezdődött a **tanösvényrendszer kialakítása** a Törökugrató déli lábánál.

2010. évben került sor a Törökugrató legmagasabb, csodálatos panorámájú pontját és az egykori bánya udvar területét érintő, a dolomit gyeptársulást bemutató **Naprózsa** fantázia névvel elnevezett **tanösvény szakasz kialakítására**. A tanösvények létrehozásának kiemelt céljai a természeti értékek bemutatása, az ismeretterjesztés, oktatás a természet legkisebb mértékű zavarása mellett, az inváziós fajok visszaszorítása (pl. a bálványfa sarjak eltávolításával) az értékes gyepterületekről. A tanösvény nyomvonalának kijelölése révén kímélhetőek a gyepen található védett fajok (megszűnik a taposási kár), a tereplépcsők kialakítása, korlátok kihelyezése a kirándulók közlekedését segíti. A projekt eredményeként **nőtt a látogatók száma**, csak a kijelölt útvonalakon lehetséges a terület bejárása. **A látogatók** tudatosabban viselkednek, **a természeti értékekre jobban figyelnek, visszaszorult az inváziós fajok terjedése.**

6. KAPOSVÁR: DESEDA-TÓ, MINT HELYI TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLET ISMERTETÉSE

Kaposvártól 5 km-re, északra található Magyarország leghosszabb mesterséges tava, a Deseda-tó, amely a kirándulóknak és a vízi sportok szerelmeseinek egyaránt kellemes időtöltést nyújt.

A tavat a hasonló nevű patak völgyzárógáttal történő elzárásával duzzasztották fel 1974-ben. 8 km hosszú, kerülete 26 km, 245 ha terület és 8,2 millió m³ vizet tárol. Vízigyűjtő területe 170 km².

A Desedát árvíz tározóként hozták létre, de a kezdetektől fogva célpontja volt a kaposvári horgászoknak. 1974-től már horgászat folyt a vízen, amikor a Kaposvári Sporthorgász Egyesület lett a halászati jogok birtokosa.

Közel ötévi áldozatos munkával egy csodálatos, jó fogási eredményeket produkáló horgászvíz alakult itt ki. Később mindez az ellenkezőjére fordult: betelepítették a tájidegen, nem őshonos busát, majd pontosan e halfaj miatt lehalászták a tavat, s ekkor mérhetetlen károk keletkeztek az élőhelyben és a tavi életközösségben egyaránt.

Szerencsére a tó jelentős önfenntartó

képességgel bír; ennek hála, hogy ma is közel átlagos horgászvíz maradt.

A tó környezetvédelmi helyzetét jelentősen befolyásolja a környező ingatlanokról származó, talajterhelést jelentő szennyvíz, a mezőgazdaságilag művelt területekről bemosódó talaj, műtrágya és vegyszer. Komoly probléma a szél alatti partszakaszokon a védtelen partfal elhabolása. Nádas telepítése, szórásos vagy rőzsefonatos partvédelem nélkül az eddig kisajátított part menti terület pár év alatt ismét elfogyhat, felgyorsítva a tó eutrofizációját és a meder feltöltődését. A tó Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzatának tulajdonában van.

A Deseda tó és környékének használatáról és védelméről önkormányzati rendelet rendelkezik.

A pályázati lehetőségeket kihasználva az Önkormányzatnak az a célja, hogy a Deseda-tó környékén a természeti értékek környezetkímélő módon történő megismertetéséhez szükséges feltételrendszert alakítson ki, valamint a természet-közel, aktív kikapcsolódás lehetőségeit bővítse.

A Deseda-tó jelenlegi turisztikai adottságai kedvező lehetőséget nyújtanak a szabadidő kulturált, természet-közel, aktív eltöltésére. A rekreációs övezet megfelelő nagysága következtében **különböző igények egyidejű kielégítésre alkalmas**: horgászat, vízi és szárazföldi sportok, strandolás, csónakázás, kirándulás, természetjárás, nyári

táborok. A tóhoz vezető kerékpárút a mozgás szerelmesei számára kínál kedvező lehetőségeket. **A 2001. nyarán megnyitott arborétum természetvédelmi terület**: a táj jellegzetes flóráját mutatja be, kis táblákon a növények nevének feltüntetésével. A tó a horgászok paradicsoma is. A téli időszak korcsolyázási lehetősége vonzhatja a környékbeliakat. A szezonális szuburbanizáció jelensége is tapasztalható a tó körül épült, rekreációs céllal használt második otthonok által.

Alapvető cél a Deseda-tó és természetes környezetének, természeti kincseinek megőrzése, az egészséges életmód közösségi feltételeinek elősegítése és a környezetszennyezés a lehető legminimálisabb mértékre csökkentése.

A Deseda-tó és környéke kitűnő természeti adottságokkal rendelkezik.

A természetesség és változatosság igényeinek eleget tesz, többféle attrakció koncentrálódik egy helyre, amelyek az öko- és az aktív turizmus fenntartható fejlődési igényeit maximálisan kielégítik.

A tervezett fejlesztések:

- Túraútvonal, amelynek nyomvonala követi a Deseda-tó partvonalát.
- Látogató központ, amelynek legfőbb funkció a háromszintes kiállító tér, melyben előadások is szervezhetők.
- Kilátó a panoráma megtekintésére.
- Hidak kialakítása a Toponári öböl becsatlakozásánál, valamint a tavat leszűkítő két földnyelv között.
- Fedett esőbeálló, háromszög alaprajzra szervezve, padokkal, asztalokkal, fa szerkezettel.

7. MÓRAHALOM: VIZES ÉLŐHELY REHABILITÁCIÓJA A NAGYSZÉKSÓSTÓN, 2007-2008

A vizes élőhely rehabilitáció célja a tőfelület nagyságának-, biológiai sokszínűségének helyreállítása, a turisztikai vonzerő növelése.

A projekt során létrehoztak egy bivalygulya rezervátumot (állatok megvásárlása), kialakították az állattartáshoz szükséges infrastruktúrát (villanykaram elhelyezése, istálló kialakítása), az állattartás személyi feltételeit (gondnok foglalkoztatása), valamint a látogatók fogadásához szükséges építményeket (akadálymentesített kilátó és magasles megépítése).

A projekt eredményeként a természetes legelés, taposás következtében visszahúzódott a nádas és a gyékény a területről; itt a korábbi legelőkre jellemző társulások terjedtek el. Nagyszéksós-tó és környéke, illetve nagy általánosságban az egész Dél-Alföld egyre nagyobb szárazodási problémákkal küzd. A lassú „sivatagosodás” egyik példája a régió vizes élőhelyeinek feltöltődése, ami Mórahalom mellett a közel 80 hektáros Nagyszéksós-tavat gyakorlatilag gatzengerré változtatta az ezredfordulóra. A tó feltöltődése és végső soron elpusztulása, több okból is igen kedvezőtlen volt. Egyrészt mert a szárazodás miatt életbe léptek a víz-visszatartási szabályok, így pedig egy potenciális víztárolóegység veszett oda, másrészt mert a hajdanán hatalmas

vízimadárvilággal megáldott területről eltűnt szinte az összes ritka vízimadár faj.

A rendszeres kotrás, mint megoldás túl költséges lett volna, valamint a védett flóra és faunaelemeket is elpusztította volna, ezért **2006-ban** a Kiskunsági Nemzeti Park szakembereinek tanácsára a paragon hagyott terület hasznosítására **közösleges vízbivalyok** (*Bubalus bubalus*) **telepítését tervezték**. Az első bivalygulya 2008-ban érkezett a területre, ahol az állatok azonnal megkezdtek „áldásos munkájukat”.

Alig egy év alatt közel 10 hektár területet rehabilitáltak, mindezt jelentős szaporulat mellett.

A tó madárvilága napjainkra látványosan gazdagabb lett. Mivel a bivalyok a madárfészkeket egyszerűen kikerülik, madarak zavartalan szaporodása is biztosítva van (ami jó példa a fejlett meliorizációs technológiák hiányosságaira).

A bivalytelep mára egy önmagában fenntartható természetvédelmi rendszer hajtómotorja, amely közvetlen

környezet és természetvédelmi haszná mellett **a lakosság számára is kézzel fogható példa és értékes látványosság**; a mórahalmi bivalyfarm mára turisztikai célpont, saját kilátójával és téliszállásával.

A bivalyfarm 2008-ban Interreg alapból kapott támogatást egy szerb-magyar közös természetvédelmi program keretében. **A bivalyfarm sikere 2011-ben egy újabb (román-magyar) határon átnyúló környezetvédelmi program keretében nyert újabb támogatást.** Együttműködő partnerek a Kiskunsági Nemzeti Park és a Palics (SRB) Ludasi Közvállalat voltak.

8. NAGYKÖRÖS: EURO-SZIBÉRIAI ERDŐSZTYEPP-TÖLGYESEK ÉS PANNON HOMOKI GYEPEK MEGŐRZÉSE A „NAGYKÖRÖSI PUSZTAI TÖLGYESEK” PSCI TERÜLETÉN, 2006-2011

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Nagykőrös Város Önkormányzata és a WWF Magyarország együttműködésén keresztül biztosítani lehet a „Nagykőrösi pusztai tölgyesek” kiemelt jelentőségű, különleges természet megőrzési terület hosszú távú megőrzésének feltételeit, valamint javítani lehet az euro-szibériai erdősztyepp-tölgyes és pannon homoki gyepek kiemelt jelentőségű társulások kedvező természetvédelmi állapotát.

A nagykőrösi pusztai tölgyesek az euro-szibériai erdősztyepp-tölgyes társulás utolsó nagyobb, többé-kevésbé összefüggő állományát képviselik a Kárpát-medencében. Ezeket az élőhelyeket az idegenhonos fajok terjedése, a természetes erdőfelújulási képesség nehézségei, a helytelen erdőgazdálkodási gyakorlat, a fragmentáció és a társadalmi érdektelenség és információhiány egyaránt komolyan veszélyezteti.

A projekt eredményei:

1. 405 ha terület 99%-ban mentesül az idegenhonos fajoktól.
2. A vadkizárásos kísérlet eredményeként **csökkent talajvízszint**, nagy részben a túltartott vadállomány felelős a természetes felújulási képesség hanyatlásáért.
3. 175 ha-os területen az erdőtulajdonosoktól a társulások feletti korlátlan rendelkezési jog átvételével **az erdőgazdálkodási gyakorlat jelen-**

tételesen módosul.

4. **65 ha erdőtelepítés** (őshonos fajokkal) a korábban invazívokkal borított foltokban
5. A helyi közösségeket érintő, a területtel kapcsolatos **információhiány, és társadalmi érdektelenség megszüntetése**. A pusztai tölgyesekkel kapcsolatos szakértelem hasznosítása a társadalom és szakemberek bevonásával. Környezeti nevelés megvalósítása.
6. Természetvédelmi **kezelési terv kidolgozása a „Nagykőrösi pusztai tölgyesek” Natura 2000 területre**.

Tevékenységek és eszközök:

1. Mechanikai és vegyszeres módszer alkalmazásával, valamint utókezelés megvalósításával a **fás és lágyszárú invazívok fokozatos eltávolítása a területről**.
2. **Elkerítés és monitorozás**.
3. Az értékes élőhelyeket károsító erdőgazdálkodási tevékenység felfüggesztése az elkövetkező 90 évre, és **ezen a területen kizárólag a természetvédelmi kezelési tevékenységek végzése**.
4. A **pusztai tölgyesek külső és belső egységének visszaállítása** az őshonos fajokkal végrehajtott mesterséges felújításon keresztül.
5. Média munka, weboldal, **szakértők és a nyilvánosság számára megrendezett események**; az erdei iskola, annak melléképületei és a táborhely felújítása; minimum 3, komplex környezeti nevelési

program kidolgozása a pSCI területre vonatkozólag, a helyi és regionális igényeknek megfelelően.

6. A kezelési tervben valamennyi **rendelkezésre álló adat hasznosítása** (archív, jelenlegi, országra vonatkozó, nemzetközi, valamint a területen folyó kutatások eredményeit a biológia státusz, a hatások nyomon követése tekintetében).

9. DÉVAVÁNYA: A DÉVAVÁNYAI TÚZOKÁLLOMÁNY NÖVELÉSE, ÉLŐHELYVÉDELME, FENNTARTÁSA

Projekt időtartama:

2004-2009, 2009-2014

Dévaványa térségében a tűzokvédelem 1976-tól kezdődően mindig fontos feladat volt. Ekkor jött létre a Dévaványai Tájvédelmi Körzet 3600 ha-os területén. A Tájvédelmi Körzet létrehozásának elsődleges célja, a térség tűzok populációjának megőrzése volt.

A 2004. évben meghirdetett tűzok élőhely fejlesztési program is ezt az elhivatottságot célozta meg. Az uniós forrá-

sok lehetővé tették, hogy Dévaványa földtulajdonosait, gazdálkodóit anyagiilag is érdekelte tegyék a tűzokvédelemben. Így az erkölcsi elismerés mellett konkrét anyagi haszon is származhat ebből a fajvédelmi tevékenységből.

A gazdálkodónak vállalnia kellett, hogy a földjén megtalált fészkeket bejelenti, de emellett jobban odafigyel a tűzok számára megfelelő élettér megteremtésére.

Az alábbi tevékenységeket végzik a résztvevő gazdálkodók a támogatási idő alatt:

- A tűzok számára kedvező növénykultúra kialakítása során, a területének 20%-án kalászos növényt termeszt, 20%-án pillangós takarmánynövényt telepít, 10%-án őszi káposztarepcét vet, 20%-án pedig zöld ugarnövényeket hagy. A maradék 30%-a

szabadon bevetethető.

- Műtrágya és vegyszer felhasználást jelentősen csökkenti.

- A rovarirtó szereket nem használ.

- Gyepterületek és szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetében a kaszálások kitolása a fészkelési idő utánra. Madárbarát kaszálási módszert alkalmaz vadriasztó lánc használatával, a terület 5%-nak kaszátlanul hagyása mellett.

Az előírások maradéktalan betartása után a gazdálkodó területére hektáronként jelentős plusztámogatáshoz jut. Ezáltal már nem csak erkölcsi kötelességének érzi a gazdálkodó a természetvédelem ügyét, hanem anyagilag is jól jár.

Dévaványa Város Önkormányzata is jelentős támogatáshoz jut ezáltal, a mezőgazdasági támogatások 57%-át teszi ki a tűzok élőhely fejlesztési célprogramba való bekapcsolódás.

A tűzokvédelmi célprogramból származó jövedelem minden évben tervezhető, biztos bevételnek számít. A program sikerét az szemlélteti jól, hogy míg kezdetben néhány fő vett részt ebben a programban, mára szinte minden gazdálkodó részese.

Az agrár környezetgazdálkodás (AKG) tűzok élőhely fejlesztési célprogramja nagyon jól beleilleszkedik a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság tűzokvédelmi tevékenységébe. Így a védett területről sikerült kivinni ezt a természetvédelmi tevékenységet az egész térségre.

A nemzeti parkban létesített Tűzokvédelmi Mintaterületen folyó gazdálkodás jó gyakorlati példát mutat a térség gazdálkodói számára. Az összefogás eredményeképpen Dévaványa környékének tűzokállománya 20%-kal növekedett, mára eléri az 500 példányt.

A programnak talán legfontosabb hozadéka az a szemléletváltozás, melynek során a gazdálkodók jobban odafigyelnek természeti környezetükre. Átlátják, hogy hosszútávon a természetvédelem, a biológiai sokféleség megóvása a jövő záloga.

10. HÉT: PATAKMONITOROZÁS BISEL FÉLE MÓDSZERREL, 2010-2011

A projekt ötlete 2010. júniusában vetődött fel, célja a településen átfolyó Keleméri patak ökológiai vízminőségének megállapítása volt. A munkát a helyi önkormányzat kezdeményezte, helyi finanszírozásból zajlik, helyi civilek bevonásával. Kiemelt cél a vízminőség megőrzésére irányuló figyelem felkeltése, környezettudatos szemléletmód fejlesztése a településen, illetve a helyi civil összefogás erősítése.

Az alkalmazott módszer (BISEL-Biotikus Index a Középiskolai Oktatásban) a patakban élő makrogerinctelen

fauna (szabad szemmel jól megfigyelhető gerinctelen állatok) elemzésén alapult, melyek nagyon jó indikátorai a vízminőségnek. Bizonyos csoportok megjelenése, illetve hiánya, valamint az előkerült csoportok száma egyértelműen utal a patakvíz szennyezett vagy tiszta voltára.

Az első gyűjtésre 2010 augusztus elején került sor, a mintavételezés helyi készítésű hálójával történt a patak egy gyakran látogatott, forgalmas részén, ami lehetővé tette, hogy az arra járó emberek érdeklődését is felkeltsék, akik betekintést nyerhettek az ott zajló tevékenységbe. A feldolgozás a kifogott makrogerinctelenek csoportszintű meghatározását, illetve az egyes taxonokba tartozó egyedek megszámlálását jelentette.

A gyűjtés a „Bioindikáció a középiskolai oktatásban, Vízbiológiai praktikum” című könyv útmutatásai alapján valósult meg, a határozáshoz pedig a „Tanári segédlet a bioindikáció az iskolai oktatásban környezetvédelmi országos akcióprogramhoz” című vízbiológiai munkafüzet szolgált segítségül.

A gyűjtés eredménye 7-es biotikus index lett (10 a legtisztább), ami azt jelentette, hogy a patak enyhén szennyezett volt.

Az eredmény megjelent a település helyi lapjában, a Héti Hírmondóban, amely a falu minden háztartásába eljut, illetve a helyi kábeltévé adásában is.

A következő gyűjtésekre 2010. októberében, majd 2011. áprilisában és augusztusában került sor. Az esemény meghirdetésére a továbbiakban az újság és a kábeltévé mellett segítségül hívták az internetet is, a település Facebook oldalán keresztül is értesülhettek a falu lakói a gyűjtési időpontokról, majd az eredményekről.

A későbbi eredmények a következők voltak: 2010. októberében 7-es, 2011. áprilisában 8-as, augusztusában pedig 6-os biotikus index. Az utolsó, 6-os eredmény aggodalomra ad okot, hisz ez azt jelenti, hogy a patak mérsékelten szennyezett. Ez az eredmény szépen tükrözi a patak vízminőségében bekövetkezett szemmel látható változást is, ugyanis nyár eleje óta a patak vize sötétebb színű, és sokszor kellemetlen

szagú, amit a szag alapján a patakba engedett cefre jellegű szennyeződés okozhat.

A patakmonitorozás megkezdése hívta fel a figyelmet a patakban lévő sok hulladékra is (nylon zsákok, építési törmelék, vashulladék stb.), ami azt eredményezte, hogy a település csatlakozott a 2011. május 21-én megrendezésre került „Te Szedd” országos szemétszedő akcióhoz, melynek keretében civilek kitakarították a patakmedernek a falun átfolyó egy kilométeres szakaszát. A megmozduláson több mint 30 lakos vett részt.

A patakmonitorozás tehát felhívta a lakosság figyelmét a vízszennyezés problémájára, és megmozdította az embereket, akik aktívan részt vállaltak környezetük tisztábbá tételében.

Emellett a kezdeményezés lehetővé teszi, hogy a patak vízminőségéről folyamatosan frissülő adatok keletkezzenek.

11. SZENTES: KURCA VÍZVÉDELMI PROGRAM, 2008

A Kurcát, mely eredetileg a Körös élő szakasza volt, a folyószabályozásokkal megépült gárendszer elvágtá természetes vízutánpótlásától, létrehozva ezt az országos tekintetben egyedülálló holtmedret, azonban a későbbi közvetlen emberi beavatkozás eredményeképpen az eredeti holtág jelleg is megváltozott, jelenleg szabályozott főcsatorna.

Jelenleg a Kurca főcsatornán a holtág jelleg nem állítható vissza. A folyóvízzé tételének a mai ismeretek szerint akkora költségvonzata van, hogy az Önkormányzat ekkora terhet nem bír el. Pályázati lehetőség függvényében lehet a megvalósításról gondolkodni, különösen, mivel az állandóan átfolyó vízért fizetni kell, amelynek a költsége igen jelentősen megterhelné a város költségvetését.

A vízvédelmi program célja, hogy a Kurca vízfolyást élővízzé alakítsák vissza és ehhez kapcsolódóan egy monitoring rendszert építsenek ki. A Kurca főcsatornához tartozó erek, mellékcsatornák vízminőségének folyamatos ellenőrzése, a vízi és vízparti élővilág védelme, a termál elfolyó vizek kivezetése a Tiszába, mint befogadó vízfolyásba és a vízfelszínen úszó oxigéndúsító szökőkutak telepítése a Kurca belterületi szakaszán, valamint a friss víz utánpótlásról való gondoskodás segítik a fenti célok elérését.

A horgásztevékenység szabályozása, az illegális szennyvíz-becsatlakozások és a parti illegális hulladéklerakások megszüntetése, a Kurca part takarítása, akciók megszervezése szintén azt szolgálják, hogy a humán-hatások ne befolyásolják a környezeti, természetvédelmi célú kezdeményezés sikerét.

A városi szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése nagy előrelépés a felszíni vizek vízminőségének megőrzése, illetve javítása szempontjából. A Kurca főcsatorna folyamatos bioremedizációs kezelése szintén a vízminőség javítását hivatott szolgálni. A belterületi árok rekonstrukciós munkák végzése közben az illegális szennyvízbekötések felszámolása is folyamatos, melynek következtében a gyűjtőcsatornába kevésbé szennyezett víz jut be. A Kurcába szükség szerint frissítő víz kerül bevezetésre. **Két úszó szökőkút üzemel folyamatosan az oxigén dúsítására.**

A Vízügyi Igazgatóság az önkormányzat közreműködésével készített sikeres pályázatának köszönhetően a Kurca

és a Veker torkolata és a Bika istállóí zsilip közötti szakasz teljes meder kotrása készül el. A Kurca vízrendszerében (12 mintavételi ponton) március elejétől szeptember végéig kéthetente vízminőségét vesznek, amit Szegeden elemeznek. Ezen eredmények alapján a Vízügyi Igazgatóság a vízrendszer vízminőségét javítandó hígítást, illetve idény kezdetén átöblítést végez.

Az önkormányzat ezen felül, a még jobb minőségű víz biztosítása érdekében további frissítő víz bejutását finanszírozza.

A Környezetvédelmi Felügyelőség a Kurca mellékcsatornáinak mentén létesült mezőgazdasági telephelyeket rendszeresen ellenőrzi. Az ellenőrzés eredményeként amennyiben szükséges szankciókat alkalmaz (kötelezés, pénzbírság).

A parton esetlegesen előforduló kisebb hulladék elhelyezések azonnal felszámolásra kerülnek. Jelentősebb mennyiségű lerakás a Kurca-partján nem jellemző.

A vízvédelmi program eredményeként a szervezők reményei szerint jelentősen javul a Kurca vízminősége, a vízfolyás városi szakaszának vízparti részei rendezetté válnak, a vízparti pihenőhelyek, horgászhelyek kialakítása révén meghonosodik a versenyhorgászat.

12. TATA: A TATAI ÖREG-TÓ REHABILITÁCIÓJA

PROJEKT IDŐTARTAMA: 1997-2002, 2010-2011

A Tatai Öreg-tó a maga 220 hektáros vízfelületével, idegenforgalmi, üdülési és vízi sportban betöltött jelentőségével, nemzetközi természetvédelmi szerepével és kiemelkedő építészeti-kultúrtörténeti értékeivel a Közép-Dunántúli Régió egyik legpatinásabb tavának tekinthető.

A vízgyűjtő erőteljes urbanizációja, iparosodása és fejlett mezőgazdasága számos környezeti problémát idézett elő az elmúlt évtizedekben (karsztforrások elapadását, levegő-, víz- és tala-

jszennyezést), amelyek következményeként Tata és a tatai Öreg-tó egykor országos hírví üdülési szerepe hosszú időre szertefoszlott. E problémák kétségkívül legnagyobb társadalmi várakozással párosuló eleme a tatai Öreg-tó és az Által-ér kedvezőtlen vízminőségi helyzete.

A Tatai Öreg-tavon 1970-71 és 1986-1988. évek között került sor tókotrásra, ekkor az összes kitermelt anyagmennyiség 1 millió m³ volt, de még így is jelentős mennyiségű iszap maradt a tóban.

A vízfolyásokon a benőttség, feliszapolódás, mederelfajulás miatt a vízzállító képesség az eredeti töredékére csökkent, a műtárgyak állaga jelentősen leromlott, az Öreg-tó tovább iszapolt és vize alkalmatlanná vált a fürdésre. A Tatai Öreg-tó alapvető funkciója az árvíz tározás és árvízvédelmi szempontból meghatározó

a térségben. Az alvízi levezető rendszer kapacitás csökkenése miatt a tó árvízi tározási funkciója is romlott.

Ezen problémák összessége indokolta a Tatai Öreg-tó rehabilitációjának megvalósítását.

A projekt keretében sor kerül:

- az Által-ér alvízi levezető rendszer rekonstrukciójára,
- a Tatai Öreg-tó zsilipjeinek felújítására, téliesítésére,
- a Dunaalmási belvízcsatorna cserjeirtására, iszapoltására és depónia rendezésére,
- az Által-ér felső (Öreg-tó feletti) szakaszának jókarba helyezésére,
- Tatai szűrőmező rendszer létesítésére 20 ha-on,
- Bánhida térségben szűrőmező rendszer létesítésére 11 ha-on,
- Tatai Öreg-tó, Tófarok rekonstrukciójára 15 ha-on (élőhely rekonstrukció, tanösvény, szigetek kialakítása),
- vízminőség monitoring rendszer kiépítésére,
- Tatai Öreg-tó parti fenyveinek

helyreállítására (tó keleti partján kb. 900 m természetes partszakasz kialakításával).

A fent megnevezett munkák során a cél: a vízgyűjtőn lévő vízfolyások vízzállító képességének visszaállítása, a műtárgyak jókarba helyezése, a tavi műtárgyak felújítása, vízminőségi paraméterek javítása.

Környezeti cél: több évtizedes ipari szennyeződések felszámolása, ezáltal a kiemelt vízminőség-védelmi területek mentesülhetnek esetleges haváriáktól.

Az Öreg-tó és az Által-ér is felszíni szennyeződésre erősen érzékeny területeken helyezkedik el, így a bennük felhalmozódott szennyeződés eltávolítása több százezer ember egészséges ivóvíz bázisának védelmét is szolgálja.

Természetvédelmi cél: az érintett terület nagy része fontos érzékeny Természeti Terület, NATURA 2000, továbbá Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozik, ezért a tervezett élőhely rekonstrukciók, kiemelten szolgálják az országos és nemzetközi érdekeket is.

13. ALSÓMOC SOLÁD: SORSFORDÍTÓ-SORSFORMÁLÓ

Alsómocsolád mind a szellemi-, mind a hagyományos-, és a megújuló energiákat a település további fejlesztésére, a település erős közösségének megtartása érdekében hasznosítja.

A Szociális Szövetkezet megalapítását az a szükséglet vezérelte, hogy a településen élő munkanélküli, illetve szociálisan hátrányos helyzetű emberek számára helyi munkalehetőséget teremtsenek. Alsómocsolád a közösség motiválásával, foglalkoztatásával célként tűzte ki a közösség szociális helyzetén való változtatást, a szociális kohézió erősödését. A Szövetkezet Konzorciumi partnerként csatlakozott a Dél-Dunántúli Regionális Munkaügyi Központ által támogatott –munkaerő piaci programjához a településen élő munkaerőpiacon hátrányos helyzetű lakosainak képzési és foglalkoztatási lehetőségeinek javítása érdekében. **A program keretében képzési helyet** (Alsómocsoládi Konferenciaközpontban) és **gyakorlati terepet** (önkormányzati földterületek rendelkezésre bocsátása) **biztosít az**

Önkormányzat. A képzést a lengyeli DASZK- FVM Apponyi Sándor Mezőgazdasági Szakképző Iskola oktatói biztosítják. A projekt támogatást biztosít a menedzsment (2 fő) és a gyakorlati oktatást lebonyolító gyakorlatvezetők (2 fő) számára, továbbá a bevont munkavállalók képzési támogatásban részesülnek, melyet a Munkaügyi Központ biztosít.

A két évig tartó foglalkoztatási programba a munkaügyi központnál regisztrált alsómocsoládi és gerényesi álláskeresőkhöz vehetnek részt. A projekt több célt szolgál: a helyben élő szociális segélyben, rendelkezésre állási támogatásban részesülők munkaerő-piaci integrációjának elősegítését, a képzésen résztvevők készség-, és kompetencia fejlesztését, szakismeretek bővítésével foglalkoztathatóságuk javítását, a helyben élők életesélyeinek növelését, életkörülményeinek javítását; a települések (Alsómocsolád és Gerényes) önellátásának fejlesztését, a helyi élelmiszer alapanyagok előállítását, megtermelését. 2010 januárjában Gerényesről 12 fő, Alsómocsoládról 8 fő

vesz részt a képzésben. **Az elméleti órák között kertészeti-, zöldségtermesztési- és gyógynövény-termesztési alapismeretek szerepelnek, gyakorlati oktatáson mezőgazdasági gépekkel, azok használatával ismerkedtek.**

Az első évben 1000 órás képzés valósul meg (200 elméleti és 800 gyakorlati óra) Az elméleti órák nyitottak, a helyi lakosok is szívesen meghallgathatják az előadásokat. Az alsómocsoládi önkormányzat nagy kiterjedésű összefüggő földterületet biztosít a **gyakorlati oktatáshoz, ahol káposztát, paradicsomot, paprikát, burgonyát, zöldségféléket, hüvelyes növényeket, mákot, stb. termelnek a projektben foglalkoztatottak.** A programban résztvevők családtagjainak, a településen élőknek is biztosított a lehetőség, hogy a Szociális Szövetkezeten keresztül csatlakozzanak a gyógynövény termesztési projekthez, számukra is biztosított a szaktanácsadás.

A „Sorsfordító-Sorsformáló” ösztönzően hat a településen élő, programban nem résztvevő lakosságra, ők is motiválttá válnak kiskertjeik megművelésére.

A projektben megtermelt palántákat önköltségi áron megvásárolhatják azok a településen élő hátrányos helyzetű családok, akik saját háztartásuk ellátására szeretnék megtermelni a zöldségeket. **A foglalkoztatás hosszú távú célja, hogy a foglalkoztatottak a mezőgazdaságból és a termékek feldolgozásából képesek legyenek biztosítani saját és családjuk megélhetését.** A helyben előállított alapanyagokból a helyi Idősek Otthona főz, az otthon bentlakóinak, az önkormányzat dolgozóinak. Az előállított termékek hozzájárulnak az önkormányzat intézményeinek ellátásához, de a településre érkező turisták (diákszálló, erdei iskola, vendégház) is a helyben megtermelt egészséges élelmiszerekből, zöldségekből fogyasztanak.

14. BÉKÉSCSABA: A CSABAGYÖNGYE RENESZÁNSZA BÉKÉSCSABÁN

Békéscsaba és környéke nem szőlőtermelő vidék. A lakossága mégis előszeretettel neveli kertjében a szőlőt terméséért, valamint boráért.

A Csabagyöngye szőlőfajta a bronnersstraube és az ottonel szőlők keresztezéséből származik. Korán érő fajta gyakran már július közepétől –végtől fogyasztható, erjeszthető.

A XIX. században Békéscsabán vaskereskedőként tevékenykedő **Strak Adolf nemesítette és honosította meg ezt a muskotályos ízű szőlőfajtát**, itt hozta létre első szőlőültetvényét. A termést elsősorban csemegeszőlőként értékesítették, de bort és pálinkát is készítettek belőle. A csabai termelésű szőlő Európa piacain nagyon népszerű, keresett gyümölcs volt, termelőinek megélhetést biztosított.

A Csabagyöngye a Guinness rekordok könyvében is szerepel a legkorábban piacra kerülő borfajtaként.

A "Stark-féle" gyümölcsből készült bor megjeleníti a szőlő eredeti muskotályos illatát és ízét, valamint a finom és üde savakat.

1870 táján filoxéra vész pusztított Békéscsabán és környékén, amely az ültetvények jelentős részét elpusztította és az intenzív szőlőtermesztés már nem éledt újjá.

A Csabagyöngye fajta ma már csak kisebb szétaprózott ültetvényeken található meg. A témával foglalkozó szakemberek megítélése szerint a Csabagyöngye szőlő a város ugyanolyan nevezetessége, mint a méltán világhíres csabai kolbász, ezért is fontos, hogy a tradíciót újraélesszék, gondozzák a városban.

Békéscsaba Önkormányzata 2010 májusában döntött egy ültetvény létrehozásáról, amelynek célja a Csabagyöngye szőlőfajta fennmaradásának biztosítása.

A telepítendő terület kiválasztása előtt áttekintették a levéltárban található korabeli iratokat, az alapján, hogy Békéscsabán hol voltak szőlőskertek. Ezen területek közül lett kijelölve a **bányatavak melletti 2,5 ha terület**, mivel fekvése viszonylag magas, így a fagy kevésbé károsíthatja a növényt. A tavak közelsége miatt párás környezet van, a száraz időszakban sokkal inkább fennmarad az ültetvény. Talajtani vizsgálat is készült, miszerint az adott terület teljes mértékben alkalmas, termesztésre kiváló.

Az ültetvény létrehozása a békéscsabai „Jaminai bányatavak” turisztikai célú fejlesztési elképzeléseihez jól kapcsolódik, mivel az úgynevezett „mintakert” nem csupán a Stark Adolf tradíció gondozását szolgálja, hanem **alkalmas lehet arra is, hogy egyéb, hagyományos magyar szőlő és gyümölcsfajtáknak a bemutató mintakertje is legyen.**

A projekt megvalósításában az önkormányzat együttműködik a BCE Szőlészeti és Borászati Intézet Kecskeméti Kutató Állomásával. Az ott dolgozók a kiemelkedő szakmai segítség mellett megbízható szaporítóanyag biztosításával segítik újraindítani e méltán híres szőlőfajta termesztését és bemutatásának lehetőségét.

15. SOPRON: HELYI JELENTŐSÉGŰ GYÜMÖLCSFAJTÁK MEGŐRZÉSE

A Sopron Megyei Jogú Város Önkormányzata támogatásával megvalósuló program keretében a Lippai János Kertészeti Szakképző Iskola több éve együttműködik a Castanea Környezetvédelmi Egyesülettel a Sopron környékén található régi gyümölcsfajták felkutatásában és szaporításában.

E munka alapját képezte, hogy régi tangyümölcsösben az iskola maga is egy országos hírű fajtagyűjtemény kezelője volt.

A génmegőrzés stratégiai kérdésében ma is megoszlanak a vélemények. Többen vallják, hogy a feladat legjobban az állami fenntartású génbankokban és kutató intézetekben valósítható meg. Mások ellenben felvetik, hogy a rezervátumszerű megőrzés valójában „bebörtönzi” a gyümölcsfajtákat, elszakítja őket a tájtól és a benne élő ember kultúrájától.

Kétségtelen, ha a mai és jövődő kerttulajdonosok kellő ismerethez, és mellé egészséges ültetvényanyaghoz juthatnának, akkor e sokszínű régiség folyamatosan megújulhatna, a helyi háztartásokat és piacokat gazdagítva élővé válna a ma embere számára is.

Ennek azonban több akadálya van. Számos régi fajta kikerült a nemzeti fajtajegyzékből, vagy kereslet híján szaporításukkal senki nem foglalkozik. Nem szólva a helyi értékű tájfajtákról, melyek „gazdátlanok”, tudományos értékelésük hiányos, vagy még egyáltalán nem történt meg, fenntartásuk mindenkor spontán módon, a nyitott szemű, ügyes kezű oltogató emberek által történt.

Napjainkban az oltványtermelés és -forgalmazás szigorú jogi szabályozás alá esik. Ebből az is következik, hogy a jogszabály számára „nem létező” fajták kereskedelmi célú továbbszaporítása nem lehetséges.

Ugyanakkor napjainkban a fák természetes előregedése, a földhasználat és a tulajdonosok változása, e védendő értékek gyorsuló fogyását idézi elő.

Ezért sürgetővé vált egy rezervátum jellegű megőrzés, hiszen a stratégiai viták közepette is gondoskodnunk kell arról, hogy az öreg fák kihalása után is legyenek anyafák az „újjaélesztés” számára.

Ez volt az oka annak, hogy önkormányzati támogatással a Lippai János Kertészeti Szakképző Iskola tangazdaságában, a János-telepi tangyümölcsösben egy alma-körte fajtagyűjte-

mény létesítését tűzték ki célul. Ennek keretében a saját szaporítású fajták hosszú életű vadalanyon, tág térállásban, több ismétlésben kerültek telepítésre. A kertben jelenleg 3 éves körteoltványok vannak.

2007-es évben az iskola Bánfalvi-úti tankertjében alma- és körtealanyokat telepítettek, melyekre nyár közepétől a régi tangyümölcsös fajtáit, valamint a Castanea Egyesület által felkutatott fák szaporítóanyagát részemezik. A felnövekvő suhángokat Jánostelepre, valamint a Castaneával egyeztetett további helyszínekre (magán- és intézményi kertekbe) ültetik majd ki.

Terveik között szerepel a régi tankerti fajták szaporítása, valamint a Castanea Egyesülettel közösen további lőveri és ágfalvi kertek felkutatása, anyafák kijelölése és dokumentálása.

Jánostelepi gyümölcsös enyhén kontinentális klímája alkalmas lehet a

gyűjtött fajták megfigyelésére, értékelésére, szelekciójára is. Tekintettel a fenyegető tűzelhalás kockázatára, a biztonság növelése érdekében a gyűjtött anyagot több helyszínen, és több ismétlésben kívánják eltelepíteni.

16. ALSÓMOC SOLÁD: VILÁGUNK ÖSSZEFÜGGÉSEI A „KÖLYÖK-FÉSZEK” ERDEI ISKOLA INTERAKTÍV TÁRHÁZÁBAN

A 2009-2011. között megvalósult két éves program eredményeként megépült az Interaktív Tárház, az erdei iskola tananyag fejlesztése elkészült, a képzési modulokat bővítették (Ember és környezete, Fenntarthatóság és Szennyvízkezelés alapjai) környezettudatos témákban.

Madármegfigyelő épült, elkészült a vízi élővilág bemutatását segítő terepasztal és akvárium, információs táblák kerültek kihelyezésre a szennyvíztisztító telep köré (szennyvíztisztítás folyamatáról, vízkészlet felhasználásáról, szennyezéséről).

Az épület egy multifunkcionális ház, amely magába foglal minden szükséges kelléket az erdő, vizek, levegő élővilágának vizsgálatára, megismerésére. Az Interaktív Tárház komplex, innovatív és kreatív formában foglalja magában a meglévő környezeti-társadalmi és gaz-

dasági adottságokhoz alkalmazkodó infrastruktúrát és a környezeti nevelés szakmai háttérének fejlesztését.

A fejlesztés a település- és a környezetvédelem fontosságának nagyobb fókú tudatosítására, a természeti és épített környezet megőrzésére és továbbfejlesztésére, életkörülmények javítására és a lokálpatriotizmus erősítésére, valamint a környék ökoturisztikai potenciáljának erősítésére irányul.

A kétszintes épület helyet biztosít a gyerekeknek az ősztől tavaszig húzódó

9-10 hónapos időszakban, arra hogy interaktív, játékos formában ismerkedjenek meg környezetükkel, az őket körülvevő élővilággal, a mindennapi falusi élet rejtelseivel, szokásaival és a csillagok állásával sokszínű foglalkozások keretében. A jelszó: „játészva-szórakozva tanulás”.

A Tárházban megtalálható 3 bemutatóterem, szertár, vizesblokkok, teraszok, egy egyedülálló beltéri vizes bemutató terem, folyó patakkal és akváriummal. A tetőtéri teraszon szabadtéri csillagvizsgáló kerül kialakításra. Nem messze a Tárháztól épül meg az emeletes madármegfigyelő, amely lehetőséget nyújt az erdőben és a tavak környékén élő madarak életének bemutatására, megfigyelésére. A vízi madarak megfigyelését szolgálják a kenuk, melyek mentőmellénnyel felszereltek.

Az érdekes és innovatív eszközök teszik lehetővé a gyerekek számára, hogy még inkább közel kerüljenek a természethez és jobban megismerhessék környezetüket.

A „forrástól a tóig” interaktív vízfolyás modell létrehozása a Tárházban egy nagyon különleges és újfajta módja a vízi élővilág bemutatásának. A bemutató galéria termébe kívülről befolyó, ott átfolyó, majd kifolyó mesterséges patak medre és partja oly módon került kialakításra, hogy a víz természetes útját szemléltesse a magaslati forrástól a tóig. A meder és a patak kialakítása lehetővé teszi a természetes növényzet

megtelepítését és megtartását, a lábazatba épített üvegfal szakaszok pedig a vízben élő állatok megfigyelését. Ez a fejlesztés alapot ad a víz fizikai és kémiai tulajdonságainak bemutatására, elemzésére.

A patak egy dioráma képpel egészül ki az épület belső szakaszán, ami a háromdimenziós és valós térhatást erősíti. A festményen láthatók lesznek az alsómocsoládi táj jellegzetes domborzati elemei, növény és állatvilága, a környék természetes és épített tájképi elemei. A dioráma kép minden bizonnyal a Tárház egyik legizgalmasabb látványossága.

A mágnes táblán és a patak, illetve

dioráma képen kívül készülnek még vízenergia-hasznosítást, energiatermelést és hasznosítást bemutató makettek és gyógynövény-határozó táblák. A foglalkozásokhoz elkészülnek a tan- és segédanyagok, szemléltető eszközök, illetve az oktatók képzési tematikája és annak akkreditációja. Az Interaktív Tárház elsősorban az általános iskolák alsó és felső tagozatos diákjait, valamint a kísérő tanárokat várja az Erdei Iskola.

17. BÉKÉSCSABA: A „KÖRÖSÖK LÁGY ÖLÉN” ÖKOTURISZTIKAI FEJLESZTÉSI PROGRAM, 2005-2008

Vadregényes tájak, izgalmas túraútvonalak, valamint különleges állat-és növényvilág várja a Békés Megyébe érkezőket. A közelmúltban befejeződött közel egymilliárd forintos projektnek köszönhetően hat településen (Köröstarcsa, Mezőberény, Békés, Doboz, Gyula, Békéscsaba) hajtottak végre nagyszabású fejlesztéseket, azért, hogy a Körösök völgye természeti értékei, mint kincseskamra ajtók feltáruhassanak a látogatók előtt.

A Körösök Völgye Látogatóközpont festői környezetben, a **Széchenyi liget** közepén fekszik. A liget a város legnagyobb zöldfelületi eleme és legnagyobb helyi jelentőségű természetvédelmi területe.

Teljes kiterjedése: 3,4 hektár, amelynek teljes rekonstrukciója ütemezetten, több fázisra bontva valósul meg.

A Széchenyi-liget helyén II. József uralkodása idején telepített epreskert volt. 1861-ben városi parkká alakították. Ekkor épült meg a sörház és a gőzfürdő.

A park olyan látogatott volt, hogy 1865-ben a sétakerti vendéglő mellé kocsmá és lakás épült is, amelynek szomszédságába került a kerti pavilon. Az 1888-as árvíz nagy pusztítást végzett, elmosta a vendéglőt, tönkretette a fürdőt, a növények nagy része elpusztult. Az árvízét követő újjáépítéskor ma is megtalálható, értékes fákat ültettek, úthálózatot alakítottak ki, így a liget újra a városi közön-

ség által közkedvelt sétahely lett.

A ligetet helyileg védett természetvédelmi területté nyilvánították.

A 2007-ben a „Körösök Lágy Ölén” elnevezésű projekt keretében megújult a látogatóközpont épülete, ami az új külsőhöz új tartalmat is kapott: bázisa lett különböző környezet- és természetvédelmi kezdeményezéseknek, kulturális megmozdulásoknak.

Elhelyezkedése, felszereltsége, terméinek kialakítása lehetőséget teremtenek arra is, hogy konferenciák, illetve nagyobb családi rendezvények kedvelt színhelye legyen.

A „Körösök lágy ölén” öko-turisztikai fejlesztési program a Körösök Völgye Natúrpark Egyesület koordinációjával, és a Körös-Maros Nemzeti Park mintaértékű együttműködésével alakult ki. **A cél olyan turisztikai attrakciók létrehozása volt, amely a Körös-vidék sajátos kulturális örökségeire és természeti értékeire épít**, azok fenntartható fejlődésének biztosítása mellett komplex kínálatot hoz létre, és összehangolt marketingtevékenység révén a térséget vonzó turisztikai célterületté teszi. Mindez hosszú távon a térség turizmusának fellendülését eredményezheti.

A békéscsabai projektelem tartalma: változatos és interaktív szolgáltatás-csomagot tartalmazó látogatóközpont kialakítása, a Körös-vidék természeti és kulturális értékeinek bemutatása, a település programkínálatának bővítése érdekében. A meglévő növényállományt tiszteletben tartó kertrekonstrukcióval a látogatóközpont-hoz kapcsolódó szabadtéri ökoturisztikai ismeretterjesztő útvonal kiépítése, a helyi természeti értékek bemutatása, az ismeretterjesztés, emellett a településkép, a park pihenőfunkciójának és esztétikájának javítása érdekében.

Infrastruktúrafejlesztés a turisták fogadásának elősegítésére (parkoló, pihenőhelyek, higiénés létesítmények, stb.). A projekt keretében Békéscsabán **egy 670 négyzetméteres látogatóközpontot** valamint **egy tanösvényt** alakítottak ki, környezetükbe növényeket telepítettek. Az egykori „Sörkert” épülete 2008 februárja óta **Körösök Völgye Látogatóközpont** néven várja az érdeklődőket. Az épület otthont ad a Körösök Völgye Natúrpark Egyesület munkaszervezetének, illetve az elmúlt év során megvalósított környezet- és természetvédelmi programok sorozatának köszönhetően („Újrapapír Világnapja 2008”, „Méz Napja”, „Gyermeknap öko tudatos játszóházzal”, „Bioritmus Fesztivál”, „Zöldülj konyha! Szelektálj! Komposztálj!”, „Természetvédelem Békésben”, „Újrapapír Világnapja 2009”, „Víz Világnapja”) **egyre inkább bázisává válik a környezetért tenni kívánóknak, az ilyen jellegű programot keresőknek.**

18. KUNSZIGET: ÖKOISKOLA, 2006-2007

A XX. század elején, 1905-ben Miklóssy Imre kántortanító igazgató vezetésével megkezdődött a térség legkorszerűbb iskolájának építése, mely biztosította az 1-8 osztályos tanulók oktatását-nevelését.

1978-1990-ig sajnos csak 1-4 osztály működött, a felső tagozat körzetesítés miatt Öttevény községbe került át. 1990-ben az önkormányzati rendszer bevezetése új lendületet, lehetőséget adott, amikor a község lakosságának összefogásával, pályázati lehetőségekkel az iskolát bővítették és azóta ismét 1-8 osztályban folyik az oktatás.

A falu földrajzi elhelyezkedése, a Mosoni-Duna partja, amely a Fertő-Hanság Nemzeti Park része, fokozottan felhívja a figyelmet az értékek őrzésére. Többféle lehetőség közül egyik leg-nemesebb módja a gyermekek, fiatalok nevelése, melynek színtere a Tündérvár Óvoda és a Kunszigeti Két Tannyelvű Általános Iskola.

2007-ben a Kunszigeti Általános Iskola pályázott az Ökoiskola címre, melyet el is nyert.

2007. szeptember 1-től az iskola fenntartójában változás következett, a Vocational Academy Tagiskolájaként működött 2011-ig, ma pedig **Kunszigeti Két Tannyelvű Általános Iskolaként 115 tanuló sajátít el a természet és környezetvédelem óvását biztosító alapismereteket**, mely egy olyan folya-

mat, ami tanuló – tanár – szülői ház – faluközösség kapcsolatára épülve teljesedik be.

Iskolás gyermekek részt vesznek:

- virágok ápolásában
- védnökséget vállalnak egy-egy virágágy felett
- öntözik az elültetett fákat
- természetfotókkal díszítik a folyosók, tantermek falait
- kerékpártúrák során ismerkednek a Szigetköz védett növény- és állatvilágával
- bemutatják azt az erdélyi testvérkapcsolat során érkező vendégeknek, cserediákoknak
- megismerkednek jeles napokhoz kapcsolódó természeti jelenségekkel, azok hatásával a növény- és állatvilágra
- jeles napokra dekorációt, ajándékot készítenek (adventi vásár, szüreti nap, Luca napi búza, Borbála ág)
- fotópályázaton vesznek részt, a legsikeresebbekből képeslap készül
- védett állatok gondozása, madáretető készítése, madáreleség gyűjtés, etetés

- Ökobusz évente látogat faluba
- tablók készítése Falumegújítási Díj című pályázatra

A községben az oktatási, egészségügyi intézmények, civil szervezetek, önkormányzat, a falu lakossága közösen védi az értékeket, őrzi a múltat a jelen és a jövő számára.

19. MÓRAHALOM: „FELELŐSSÉGGEL A JELEN ÉS JÖVŐ GENERÁCIÓ KÖRNYEZETTUDATOSSÁGÁÉRT” HATÉKONY KÖRNYEZETI NEVELÉS AZ INTERAKTIVITÁS ÉS ÉLMÉNYPEDAGÓGIA JEGYÉBEN

A programot a Móra Ferenc Általános Művelődési Központ, mint projektgazda valósítja meg, aki a fejlesztés tárgyát képező Zöld Községi Ház és Erdei Iskola üzemeltetője.

A program megvalósításának átfogó célja a térség felnövekvő generációinak környezettudatosságra való nevelése, a fejlesztéssel érintett Erdei Iskola infrastrukturális hátterének javítása, tartalmi fejlesztése a hatékonyabb környezeti nevelés érdekében.

Fontos célkitűzés az Erdei Iskola programjának társadalmi igényeknek megfelelő fejlesztése és kiszélesítése, a fejlesztések gazdasági, szakmai és fenntarthatósági szempontból a legelőnyösebb változat szerinti kialakítása. A projekt megvalósításának társadalmi – gazdasági célkitűzése a fenntartható életmód megalapozása, a környezettudatos nevelés elmélyítése és elterjedésének elősegítése, természeti értékeink megfelelő kezelése iránti igény magatartásformává válása, az ökológiai fenntarthatóság megalapozása a jövő generációk szemléletformálása révén.

A projekt során megvalósuló tevékenységek alapvetően három pilléren nyugszanak, melyek a minősített erdei iskola program fejlesztéséhez kapcsolódnak:

- **oktatási segédanyagok kidolgozása**, továbbképzések az erdei iskola pedagógusai számára, képzők akkreditált képzése
- **eszközbeszerzés**, melyek a speciális, tematikus terepi bemutatóeszközök, terepi laborfelszerelések, terepi, megfigyelő- és mérő eszközök, nem motoros meghajtású közlekedési eszközök, beltéri és kültéri foglalkozások eszközei, valamint bútorok
- **infrastrukturális felújítás**, melynek

része a meglévő létesítmények környezettudatos átalakítása, funkcióbővítést szolgáló építés, valamint az akadálymentesítés.

Homokország élőhely modell háza

Az erdei iskolarendszer oktatási mód-szere a terepen való ismeretszerzés. Sok olyan jelenség van, ami szezonális, illetve csak nehezen megfigyelhető a séták során. **Interaktív módszerekkel olyan ismeretekkel lehet gazdagítani az általános iskolások tudását amelyeket nem, vagy csak nagy szerencsével lehet megszerezni a terepbejárások során.**

A bemutató eszközök segítségével játékos, önképző módszerekkel összetettebb, rendszerezettebb ismereteket szerezhettek a tanulók. E módszer és eszközei javítják a rendszerező képességet, valamint a vizuális a hallás és a tapintás érzékszerveik segítségével mélyrehatóbb ismeretekre tehetnek szert.

Népi hagyományőrzés háza

A ház célja, hogy az ideérkező diákcsoportok egy helyen lássák a népi hagyományokhoz kötődő tevékenységeket és eszközöket.

Az épület funkciói az alábbiak:

- **szövés, agyagozás és fafaragás**, mint népi hagyományőrző tevékenységek gyakorlatban történő alkalmazása
- **régi népi eszközök megtekintése**, megismerkedés velük és a használatukkal
- **szemléltető eszközök kiállítása**, melyen olyan élethelyzetek láthatóak, amelyek már más körülmények között a gyakorlatban nem vagy csak ritkán tapasztalhatóak különböző okoknál fogva.

Kerti raktár

A projekt során beszerzett kültéri és terepi foglalkozásokhoz kapcsolódó eszközök tárolására alkalmas raktár kialakítása.

20. TATA: TATAI VADLÚD SOKADALOM, 2001-TŐL ÉVENTE

Az országos természetvédelmi fesztivált a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Komárom-Esztergom megyei Csoportja, a Száz Völgy Természetvédelmi Egyesület és a Duna-Ipoly Nemzeti Park szervezi és finanszírozza.

A rendezvény célja a vadludak és az Öreg-tó népszerűsítése 2001. óta.

Ez az ország egyik legnagyobb látogatottságú zöld fesztiválja maga 12000 látogatójával.

Tata neve jól ismert a magyarországi és nem túlzás a külföldi madármegfigyelők mind népesebb táborában. Az Öreg-tó, ez az alig több mint 2 négyzetkilométer területű, mesterséges tó az őszi-téli időszakban olyan fantasztikus látványosságot kínál a természetkedvelőknek, amely méltán teszi világszerte híressé e tavat. Ez a látványosság pedig nem más, mint a vízimadarak, kiemelten a vadludak őszi-téli vonulása.

A távoli északi költőterületeikről a Kárpát-medencébe érkező vadludak évszázadokkal ezelőtt itt, a tatai Öreg-tavon alakították ki egyik legrangosabb - 1989 óta nemzetközi egyezményrel is védett - pihenőhelyüket. Tízezrével érkeznek minden év novemberében, hogy a hideg téli hónapokat itt töltsék, aztán februárban-márciusban visszainduljanak skandináviai, szibériai költőhelyeik felé.

Amitől e látványosság azonban Európa-

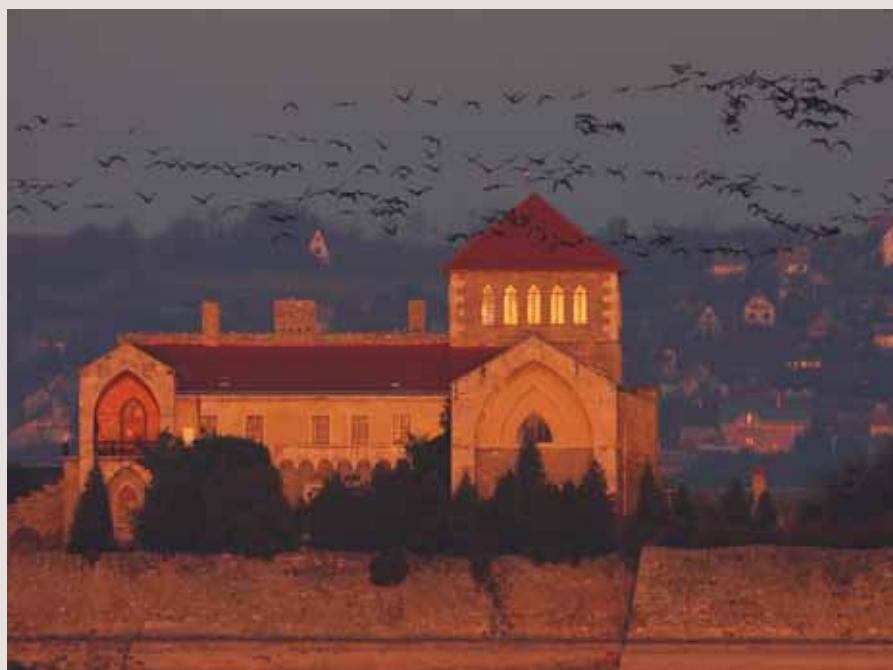
szerte egyedülálló, az az, hogy az Öreg-tó az egyetlen olyan madárpihenőhely, amelyet egy város szinte teljesen körülvész. Vannak olyan napok, amikor 20-25 ezer vadlúd is megfigyelhető naponta a tavon.

Tata, a "Vizek Városa" Magyarország legjelentősebb vízi várával, a barokk építészet megannyi műemlékével és persze a modern kor épületeivel olyan keretet nyújt a madármegfigyeléshez, amelyet látni kell! Sok természetkedvelő hosszú utat tesz meg azért, hogy ilyen látványban legyen része. **A természet és kultúra e szerencsés találkozása az, amely Tatát egyedülállóvá és varázslatossá teszi.**

A Tatai Vadlúd Sokadalom egész napos

rendezvénysorozatával elsősorban a távoli északi tundrák üzenetét magukkal hozó vadludakat köszöntik. Nem hangos fesztivál ez, nem egymást érő koncertek és kirakodóvásárok kavalkádja, mégis ünnep, igazi fesztivál ez a maga módján. Olyan fesztivál, amelyen a látványosságról és a hangulatról a sok ezernyi vadlúd gondoskodik, a vendégek pedig mi, emberek vagyunk.

A Tatai Vadlúd Sokadalom a magyarországi madármegfigyelők egyik legrangosabb vetélkedője is. Miként a nyár végén a Hortobágy, úgy a novemberi fagyok idején Tata nyújt otthont azoknak a felnőtt és ifjúsági madarászoknak, akik dacolva az időjárás viszontagságaival egész napos madármegfigyelő versenyen mérik össze tudásukat, kitartásukat. A Tatai Vadlúd Sokadalom tehát nemcsak a vadludak sokadalma, hanem a madarászoké, természetvédőké is.

1. kategória

Hódmezővásárhely

Hódmezővásárhely megyei jogú város, az ország második legnagyobb területű városa. Szegedtől 25 km-re, az Alföld délkeleti részén, a Békés-Csanádi hátság és a Tisza melléki szikes, agyagos rétság találkozásánál fekszik. A város több természetvédelmi és műemlékvédelmi látnivalóval büszkélkedhet. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének elnöke 1997-ben Európa díjat adott a városnak, 2010-ben hazánkban elsőként Hódmezővásárhely csatlakozást kezdeményezett a

„Nyugodt városok” (Slow City) nemzetközi mozgalomhoz. Folyamatos fejlesztéseinek középpontjában az élhető város kialakítása és a kultúra áll. A város a Kőrös – Maros Nemzeti Park Területén fekszik. A nemzeti park országosan is kiemelkedő feladata azoknak a növény- és állatfajoknak a védelme, melyek Magyarországon egyedül itt tenyésznek vagy állományuk jelentős része a Nemzeti Park területén található.

Terület: 483,22 km²

Népesség: 47 775 fő

Elérhetőség: www.hodmezovasarhely.hu

Terület: 461,65 km²

Népesség: 206 236 fő

Elérhetőség: www.debrecen.hu

Fotó: Nyári Attila

Debrecen

Debrecen, Magyarország második legnagyobb és legnépesebb városa, Hajdú-Bihar megye és a Debrecen kistérség székhelye. Magyarországon a második legnagyobb volt szovjet katonai repülőtér és környezetének védelme érdekében a város önkormányzata 2008. július végére elvégezte annak kármentesítését. A projekt megvalósulása fontos volt a város számára, hiszen az 1991-ben elvégzett környezeti állapotfelméréskor a csapatkivonási vegyes bizottság több mint

1 milliárd forintnyi kárt állapított meg a repülőtér területén hátrahagyott szerves szénhidrogén szennyeződések miatt. A projekt megvalósítása során a repülőtér 5 részterületén történt a szénhidrogénnel szennyezett talaj és talajvíz mentesítését célzó műszaki beavatkozás, így a megtisztított terület nagysága: 48 300 m² lett. Debrecen számos látnivalója a természet szeretőket is magához vonzza, hiszen a várostól 10 km-re keletre terülnek el az Erdőpuszták.

Kecskemét

Kecskemét Megyei Jogú Város, Bács-Kiskun megye székhelye. A Dunától és a Tiszától szinte egyenlő távolságra lévő „hírös város” jó iskolapéldája lehet annak, hogy miként forr össze a természet szeretete a kultúrával. Ennek a legkézzelfoghatóbb megnyilvánulása a minden év augusztusában megrendezett „Hírös Hét Fesztivál”, melynek alkalmával a mezőgazdasági termékbemutatók, tájfajták mellett a város és környékének gazdag kultúráját őrző kézműves

hagyományaival is megismerkedhetnek az idelátogatók. A város vezetése a tudatos környezetbarát nevelés mellett nagy hangsúlyt fektet a zöldterületek védelmére is: 2010-ben fejeződött be Hunyadvárosi madárfauna megőrzése és gyarapításának elősegítését célzó projektjük, melynek jóvoltából az említett városrész madárodúkkal és madáretetőkkal gazdagodott.

Terület: 321,26 km²

Népesség: 111 428 fő

Elérhetőség: www.kecskemethu

1. kategória

Székesfehérvár

Székesfehérvár megyei jogú város a Dunántúlon, a Közép-Dunántúli régióban, Fejér megye székhelye. Az egyik legnagyobb múltú magyar város. Érdekes és egyben kihagyhatatlan látnivaló a természetkedvelő látogatóknak a fehérvári Sóstó. A tó hegyek és vizek találkozásánál fekszik az új pleisztocén elején kialakult mocsárvilág utolsó maradványa. A madárvilágában a szárcsák, a réce-, vöcsök- és poszáta-félék mellett a nagykócsag, a fehérgólya, és a barna réti-

héja is előfordul. A területhez tartozik a 121 hektáros Homokbánya, melynek különösen értékes része a számtalan botanikai ritkaság. Szárazságtűrő növényzetének védett fajtái az orchidea-félék (kosborok), a homoki nőszirm, a békakonty, a pókbangó és az érdes csüdfű. A Sóstón, Székesfehérvár pihenő- és rekreációs központját alakítja ki az önkormányzat a város szívében lévő 218 hektáros, országos és helyi védettséget is élvező területen.

Terület: 170,89 km²

Népesség: 101 973 fő

Elérhetőség: www.szekesfehervar.hu

Terület: 193,94 km²

Népesség: 61 429 fő

Elérhetőség: www.bekescsaba.hu

Békéscsaba

Békéscsaba megyeszékhely, megyei jogú város, Békés megye gazdasági-földrajzi központja és székhelye.

Magyarországnak ezen a részén egy olyan roppant érzékeny és különleges tájegység található, amely a maga érintetlenségével, tájképi és természeti értékeivel egyaránt vonzó célpontot jelenthet a turisták, a horgászok, a vadászok és a túrázók számára egyaránt. Békéscsaba a megyei jogú városok között az egyik legtöbb

zöldövezettel rendelkező település, az ország legélhetőbb városai közé tartozik. A megyeszékhely egyik leghangulatosabb része a Fehér-Körös folyótól induló, és a Kettős-Körösbe torkolló Élővíz csatorna. A park a város tüdeje, egyedi növényvilága, szépen kialakított pihenő részei különleges és romantikus séták színtere lehet. A település méltán büszke környezetére, és mindent megtesz, hogy megőrizze ezeket az utókor számára.

Terület: 99,98 km²

Népesség: 61 705 fő

Elérhetőség: www.zalaegerszeg.hu.hu

Zalaegerszeg

Zalaegerszeg Zala megye székhelye, megyei jogú város. Magyarország 17. legnépesebb városa.

A települést délről és keletről hatalmas összefüggő erdőterületek szegélyezik. A déli oldalon terül el az ún. Alsóerdő, amely a környék legjelentősebb kiránduló célpontja. Az erdőrész végén található az Aranyoslapi –forrás. Ugyancsak az Alsóerdő területén található az Azáleás-völgy, amely csodálatos látnivaló a kirándulók számára. A sajátos mikro-

klímájú völgybe pár évtizeddel ezelőtt rododendronokat telepítettek. Az öt fajtából álló növényegyüttes május közepétől borítja virágba a tájat, a zömében sárga virágú azáleák, rododendronok bontogatják szirmaikat, melyekről a völgy a nevét is kapta. Zalaegerszeg északkeleti határában ugyancsak kedvelt kirándulóhely a Csácsi arborétum, amelynek 84 hektáros területén a hazai fafajok mindegyike megtalálható.

1. kategória

Tatabánya

Tatabánya megyei jogú város, Komárom-Esztergom megye és a Tatabányai kistérség székhelye. Az egyik legkedveltebb kirándulóhely a környékén a Szelim – barlang, amely a Tatabánya feletti Kő-hegyen található. A településen példáulértékű kezdeményezés az évtizedes múltra visszatekintő „Nyitott Kapuk” rendezvényt sorozat, melynek keretében a helyi szolgáltatók és helyi természet- és környezetvédelmi civil szervezet együttműködése példaértékű.

Terület: 60,54 km²
Népesség: 64 394 fő
Elérhetőség: www.erd.hu

A programban résztvevők egy közös nyitókiállítás és az egy hónapos látogatási időszak során adnak tájékoztatást szolgáltatásukról és tevékenységükről az óvodai, iskolai csoportoknak, tanároknak, munkatársaknak és intézményvezetőknek. A programsorozat egy záró versennyel fejeződik be, és az „Együtt értetek” alkotói pályázat kíséri. A rendezvénysorozatra évente közel 8000 fiatal látogat el.

Érd

Érd Pest megye legnagyobb, egyben a „legfiatalabb” települése: lakosának átlagéletkora 35 év. Az autópályákkal, főutakkal és vasútvonalakkal felszabdalt, beépített területeket a Sánc-hegy, az Érd-tétényi mészkőplató és a Beliczay-sziget páratlan, védett, természeti és régészeti kincsei övezik. Kiemelt érték a több ezer éves sánc, földvár és halomsírmű, a Neander-völgyi ősember érdi vadásztanyája, a több mint 1000 hajtásos növény és több

Terület: 91,45 km²
Népesség: 72 000 fő
Elérhetőség: www.tatabanya.hu

száz állatfaj előfordulása. Megismerésüket a Fundoklia-völgy (ahol a látogatókat gondozott tanösvény várja), a Czabai-kert és az ártér színvonalas tanösvényei, tornapályái segítik. Érd ősi magja az épített értékek sokaságát őrző Érd-Ófalu. Meghatározó eleme a római katolikus templom és a minaret. A Magyar Földrajzi Múzeum a városközpont ősfákkal övezett parkjában áll.

Terület: 169, 06 km²
Népesség: 59 685 fő
Elérhetőség: www.sopron.hu

Sopron

Sopron megyei jogú város Győr-Moson-Sopron megyében, a soproni borvidék központja. „A leghűségesebb város”, a Soproni-hegység és a Fertő-tó melletti Balfi-dombság között, az Ikva patak völgyében fekszik. A várost övező Soproni-hegységben és Szárhalmi erdőben több túraútvonal és kilátó biztosít lehetőséget kirándulásra, kikapcsolódásra. A Fertő tó, az egykori hatalmas mocsár és lápvilág máig fennmaradt területeivel, Magyarország nyugati kapujában a ter-

mészet ritka szép szigetét jelenti. A környék mikroklímája kedvez a bor-termelésnek; Sopron a „kékfrankos fővárosa”. A város kiemelt figyelmet szentel a zöldterületek megővésére. Ezért a település a soproni FVM DASzK Lippai János Kertészeti Szakképző Iskolával karöltve tűzték ki célul a helyi jelentőséggel bíró gyümölcsfák megőrzését az utókornak. Ennek eredményül ma már rendelkezésükre áll a fajok géncentruma.

2. kategória

Nagykőrös

Nagykőrös város Pest megyében, a Ceglédi kistérségben található. A Duna–Tisza köze egyik patinás városa. Budapesttől körülbelül 80 kilométerre délkeletre, Cegléd és Kecskemét között félúton fekszik. A város területének kb. 35%-a erdő, uralkodó fafajtája a tölgy, a nyár, az akác és a kőris. A város neve az utóbbiból származik. Nagykőrös és térségének értékes védelmet érdemlő területe a Duna-Ipoly Nemzeti Park része. A város határában elterülő pusztai

tölgyes és homoki gyepek mozaikja a legnagyobb és legtermészetesebb állapotban fennmaradt erdőösszetevő és pusztai tölgyes erdőtürsülés a Duna-Tisza közén. Megmentésükre, és védelmükre a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága, Nagykőrös Város Önkormányzata és a WWF Magyarország közösen kidolgozott egy ötéves, 2006 és 2011 között megvalósuló természetvédelmi programot a LIFE Természet alapról nyert támogatásnak köszönhetően.

Terület: 227,94 km²

Népesség: 24 691 fő

Elérhetőség: www.nagykoros.hu

Terület: 124,66 km²

Népesség: 24 279 fő

Elérhetőség: www.siofok.hu

Siófok

Siófok város Somogy megyében, népszerű üdülőhely, a Balaton part legnagyobb városa és kikötővárosa a tó déli partján. A mindennapos emberi háborgatástól, erőteljes beavatkozástól mentes vidékek nemcsak értékükkel, hanem szépségükkel és évszakonként változó színeikkel, hangulatukkal csábítják a látogatót. Ilyen hely a Siófokhoz tartozó Törekli Halastavak területe is, amely 1992 óta tartozik a természetvédelem oltalma alá. A 300 hektáros föld legfőbb értéke a

Cinege patak - Siófok környékének egyetlen Balatonba torkolló, élővizet szállító vízfolyása -, valamint a patakra épült, 10 tóból álló, 36 hektár területű vízrendszer. A patak forrásvidéke is védett. A territórium jellemzője az élőhelyek nagy változatossága: tó, mocsár, üde kaszáló, száraz gyepek és erdők. Ez a változatosság sok értékes élőlény életterét biztosítja. A terület déli határa egy 64 hektáros erdőtümből, nyolcvan éves cseres-tölgyes faállománnyal.

Keszthely

Keszthely város Zala-megyében, a Balaton nyugati végén található Keszthelyi-öböl partján, a Zala folyó torkolatától északra fekszik. A település vezetése a meglévő természeti értékeinek megóvása érdekében védetté nyilvánította a mintegy 1329 ha kiterjedésű Keszthelyi-lápot, Balaton-parti ősi parkot, Keszthely - Fenékpusztai közti mintegy 3 km hosszú vadgesztenye, valamint a vele párhuzamosan futó feketefenyő fasort. A város ikonjának

tekinthető a Festetics Kastély valamint parkja, amely műemlék védelem alatt áll. A városban időről-időre sor kerül a faállomány részleges cseréjére, javítva azok szerkezetét. A település kiemelt feladatának tekinti a város szennyvízcsatornájának kiépítését, fejlesztését, mely a Balaton közelsége miatt természetvédelmi szempontból is fontos kérdés, hiszen itt nem csak a víz minőségének javítása, hanem a Balaton ökológiai védelme is szerephez jut.

Terület: 75,98 km²

Népesség: 20 485 fő

Elérhetőség: www.keszthely.hu

2. kategória

Budaörs

Budaörs Pest megyében, a budapesti agglomeráció nyugati oldalánál, a Budai-hegység déli peremén, a település nevét viselő medencében helyezkedik el. A medence északi oldalán három párhuzamos vonulatban sajátos hangulatú dolomithegyek emelkednek, a Budaörsi-kopárok (Kő-hegy, Odvas-hegy, Út-hegy), a Csiki-hegyek és a Törökugrató. Budaörs város méltán büszke környezetvédelmi szempontból kiemelkedő projektjeire. Ilyen program volt a Törökugratói tanösvény-

rendszer kialakítása is, melynek legfőbb célja a természeti értékek bemutatása, valamint az ismeretterjesztés. Napjainkig megvalósult az erdőterületen külön útvonalon vezetve, a 10 állomásból álló erdei tanösvény. 2010. évben került sor a Törökugrató legmagasabb, csodálatos panorámájú pontját és az egykori bánya udvar területét érintő, a dolomit gyeptársulást bemutató Naprózsza fantázia névvel elnevezett tanösvény szakasz kialakítására.

Terület: 23,59 km²

Népesség: 29 428 fő

Elérhetőség: www.budaors.hu

Terület: 63,48 km²

Népesség: 16 035 fő

Elérhetőség: www.tapolca.hu

Tapolca

Tapolca a Balaton-felvidék nyugati szélén, a Tapolcai-medence közepén helyezkedik el. A „Barlangok és vizek városába” látogató turisták fő célpontja a csónakázható Tavasbarlang, amely a város alatt húzódó barlangrendszer látogatható szakasza. A földalatti üregrendszert kutató búr-csoport a közelmúltban tárta fel a város alatt hazánk legnagyobb barlangi tavait, két 23-25 méteres átmérőjű kristálytisztá képződményt. A város vezetése elkötelezett a környezet védelme és a zöld-

energiák iránt, ezt bizonyítja, hogy a napenergia hasznosításának elősegítése miatt 2011-ben átvehette a Napbajnok elismerést. Tapolca újkori történelmének legnagyobb beruházása a belváros érték-megőrző rehabilitációja. Ennek az egymillió forintos projektnek eredményeképpen nem-csak a város arculata újult meg, de a legjelentősebb kulturális helyszínei is soha nem látott fejlesztési lehetőségeket kaptak.

Szarvas

Szarvas város Békés megyében található, a Szarvasi Kistérség központja. A város rendkívül gazdag természeti és kultúrtörténeti értékekben. Magyarország ötödik legnagyobb állóvize a Szarvas - Békésszentandrás holtág mellett fekszik, csodálatos táji környezetének része a világszerte híres Szarvasi Arborétum. Az intézmény öt fás gyűjteményt gondoz 82 ha területen. A gyűjteményben közel 1600 fa- és cserjefaj fajta változat található, ebből 1200 a lomblevelűek száma.

A fák és a cserjék mellett kb. 250 lágyszárú növényfaj fordul elő az Arborétum területén. Szarvason van a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság székhelye is, illetve a Nemzeti Park egyik területegysége, a szarvasi Körös-ártér. A Nemzeti Park Körösvölgyi Látogatóközpontot is működtet, feladata a természeti értékek bemutatása és a környezeti nevelés megvalósítása.

Terület: 161,57 km²

Népesség: 17 350 fő

Elérhetőség: www.szarvas.hu

2-3. kategória

Gyula

Gyula város Békés megyében, a román határ mellett, a Gyulai kistérség központja. A település az Alföld dél-keleti részén, a Fehér-Körös bal partján található, közvetlenül a román határ mellett. Elhelyezkedésére jellemző, hogy Magyarország legmélyebben fekvő területén, nyolcvannolc méter tengerszint feletti magasságban, sík vidéken fekszik. A Fehér- és a Fekete-Körös Magyarország legtisztább vizű folyói közé tartoznak; az itt található folyópartok,

erdők – amelyeket mára védett területekké minősítettek –, tájkép tekintetében különösen szépek. Maga a város sok parkjával, műemlékével, valamint hangulatos utcáival, és nem utolsósorban világhírű fürdőváros-jellegével jelentős turisztikai szereppel bír a békési kistérségben. A belváros különleges hangulatát a Világóra, a terek szépsége, a parkok zöldje és a vizek csobbanása teszi teljessé.

Terület: 255,80 km²
Népesség: 31 928 fő
Elérhetőség: www.gyula.hu

Terület: 64,85 km²
Népesség: 3220 fő
Elérhetőség: www.gyongyossolymos.hu

Gyöngyössolymos

Gyöngyössolymos község Heves megye Gyöngyösi kistérségében található. Ősi község a Mátra alján, mely Gyöngyöstől mintegy 4 km-re található. A Kis-hegy napfényes lankái, az északról átölelő hegykoszorú ideális környezetet biztosít az itt élő emberek számára. Az 1300-as évek közepétől jelentős szerepet töltött be a szőlőművelés a falu életében. A lakosság megélhetési forrását adta. A mátraaljai borvidékhez tartozó település határában ma is több

ezer hold szőlőültetvényt található. Gyöngyössolymos számos látnivalót kínál az ideérkezőknek. Érdemes megemlíteni ezek közül a Gyöngyössolymosi Csák-követ, amely ritka geológiai érdekesség. A sziklában természetes barlangok nyílnak, feltehető, hogy a bronzkori ember is használta ezeket az üregeket lakóhelyül.

Terület: 8,31 km²
Népesség: 4457 fő
Elérhetőség: www.heviz.hu

Hévíz

Hévíz város Délnyugat-Magyarországon, Zala megyében, a Hévízi kistérség központja. Itt található a világon egyedülálló természetes tőzegmedrű gyógytó. A Hévízi gyógytó a világ legnagyobb biológiailag aktív, természetes termáltava, mely testet és lelket egyaránt felüdít. A 4,4 hektáros nagyságú, 38 méter forrásmélységű tavat kén-, rádium-, és ásványanyag tartalmú forrás táplálja, mely bőséges vízhozamának köszönhetően a víz 85 órán belül teljesen kicserélődik. Külön említést

érdemel a tó medrét vastagon borító radioaktív gyógyiszap. A víz hőmérséklete télen 23-25 °C, nyáron akár a 33-36 °C-ot is eléri. Hévíz-gyógytó Természetvédelmi Terület. Hévíz város önkormányzata 2007. évben elkezdte a „Hévízi-tó Átfogó Tóvédelmi Programjának” előkészítését, majd azt követően a megvalósítását, amelynek célja a Hévízi-tó felszíni és felszín alatti szennyeződések elleni védelme, és a tó vízhozamát csökkentő hatások kiküszöbölése.

3. kategória

Csopak

Csopak község Veszprém megyében, a Balatonfüredi kistérségben található. Az olaszrizling híres „hazája” a Balaton keleti medencéjének északi partján festői környezetben fekvő történelmi borvidék és üdülő település.

A terület jellegzetes fehérbor-szőlői az olaszrizling, a rizlingszilváni, a tramini, az ottonel muskotály és az utóbbi évtizedekben a sauvignon blanc és a chardonnay. Vörösbort csak kivételesen termelnek. A település önkormányzata

2008-ban helyi védettség alá vonta a csopaki szőlőterületeket, ezáltal közel 400 földrészlet van jelenleg is védetté nyilvánítva a területén. A község sokat tesz a zöldterületek védelmének érdekében, példaértékű természetvédelmi projektje a „Komplex falumegújítás Csopakon” című program, melynek megvalósítása során kerítettek alkalmat és lehetőséget a Kossuth és a Fürdő utca zöldterületeinek rendezésére, valamint új játszóterek kialakítására is.

Terület: 23,98 km²

Népesség: 2016 fő

Elérhetőség: www.csopak.hu

Terület: 49,89 km²

Népesség: 8795 fő

Elérhetőség: www.balatonalmadi.hu

Balatonalmádi

Balatonalmádi, forgalmas üdülőváros Veszprém megyében, a Balaton északi keleti öble közelében, az Öreg-hegy Balaton tóra ereszkedő lejtőjén. Kihagyhatatlan látnivaló a településen az Öregpark (Szent Erzsébet liget), amely 10 hektáron elterülő természetvédelmi terület, valamint Káptalanfüred városrész erdeje. A település környezetvédelemmel kapcsolatos munkái közül kiemelkedő az Öregpark 2009-es revitalizációja, mely a helyi védett park bemutatathatóságának

és minőségének javítását tűzte ki célul.

A város a védett területek megóvásában is élen jár. A Káptalanfüreden található felhagyott anyagnyerőhely (Köcsi-tó) és a felhagyott vöröshomokkő bánya területének rendbetételére is sort kerítettek, hasonló tájrehabilitáció történt a Móra Ferenc utcai volt vöröshomokkő bányában is. A település azonban nem feledkezik meg arról sem, hogy tájékoztatást nyújtson természeti értékeiről, azokról táblák informálják a településre látogatókat.

Tiszaalpár

Bács-Kiskun megye északkeleti részén a Tisza jobb oldali holtága mellett elterülő település. Az Alpári rét a Kiskunsági Nemzeti Park része, állat és növényvilágával hűen őrzi a vidék arcát. A Kiskunsági Nemzeti Park legkisebb, de talán legváltozatosabb területének festői szépségét a szikrai- és az alpári Holt-Tisza ág, az azt kísérő liget- és láperdők, ártéri mocsarak és mocsárrétek adják. Tiszaalpár látnivalóit az Árpád-fejedelem tanösvényt végigjárva fedezhetjük fel.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a falu megújítására és fejlesztésére igénybe vehető támogatásból a településen lévő zöldterületeket megnövelték, így ma már egy vonzó központi teret mondhatnak magukénak az alpáriak. A településen működő civil szervezetek aktív szerepet vállalnak a falu természetének védelmében. Tiszaalpár ideális úti célja lehet minden természeti szépségre és nyugalomra vágyó turistának.

Terület: 91,13 km²

Népesség: 5032 fő

Elérhetőség: www.tiszaalpar.hu

3. kategória

Balatonföldvár

Balatonföldvár város Somogy megyében, a Balatonföldvári kistérségben található, jelentős üdülőközpont. A Balaton déli partján, Szántód és Balatonszárszó között terül el. Balatonföldvár közelében sok olyan látnivaló található, amely egy-két órás kirándulás keretében megtekinthető. Ezek a nevezetességek kijelölt túraútvonalak mentén is elérhetők. Ezek közül ki kell emelni a Keltatúrát, amelyet végigjárva Balatonföldvár rövid helytörténetét, növény- és állatvilágát ismer-

heti meg az arra járó. A 6,5 km hosszú útvonalon megtekinthető a város központjában található gazdag növény és állatvilágú halastó, majd a fáradt utazó megpihenhet a templomparkban, megcsodálhatja az odatelepített különleges növényeket, a neves épületeket. Kihagyhatatlan látnivaló a Galambsziget, ami egy 1905-ben kialakított mesterséges sziget és ma a Balaton egyik legnagyobb vitorlásokikötője.

Terület: 15,32 km²

Népesség: 2300 fő

Elérhetőség: www.balatonfoldvar.hu

Terület: 33,66 km²

Népesség: 5395 fő

Elérhetőség: www.zsambek.hu

Zsámbék

Zsámbék város Pest megyében, a Pilisvörösvári kistérségben terül el. Földrajzilag a Gerecse tájegység egyik nyúlványához tartozik. A település számos látnivalót kínál az oda látogató turisták számára. Ilyen például a festői környezetben fekvő Józsefvárosi pinceterület. A pinceterület lakott térség által élesen körülhatárolt ovális alakú mélyfekvésű, 1,5 hektáros terület. A kitelepítésig Zsámbékon élt német lakosság életformáját, borászati

kultúráját őrzi az egykor 70 pincéből álló patkó alakú pincesor, melyből jelenleg 20-30, néhány présház és 3 parasztház maradt fenn.

A Józsefvárosi pinceterület felmérését, értékelését, minősítését 3 éven át több intézmény, hatóság számos szakembere végezte. Szakvéleményeik alapján a terület – túl a környezetvédelmi jelentőségén – egyedi értéket képvisel a természeti, tájképi, kultúrtörténeti értékek együttes jelenlétének köszönhetően.

Tokaj

Tokaj észak-magyarországi város Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. A Tokaji kistérség központja. Tokaj és környéke élővilága egyedi és rendkívüli. Itt keverednek ugyanis a különböző flóra- és faunaelemek a hegyvidék és az Alföld ütköző zónájában. Különösen értékesek a hegy déli lejtőin lévő társulások (melegkedvelő tölgyes, sarjmeggyes molyhos tölgyes, törpemandulás, löszgyep, lejtősztyeppré, szilikát sziklagyep, stb.) A hegyen 17 féle orchidea él, de találunk pannon endemizmusokat, délies elemeket,

pontusi fajokat. A különleges növényvilághoz különleges állatvilág kapcsolódik. A közel 300 faj több mint kétharmada védett vagy fokozottan védett. A környék nedves élőhelyeivel kiegészülve páratlan adottságú területtel rendelkezik Tokaj. Természeti értékei nagyrészt csak szakemberek előtt ismertek. A Tokaj-Bodrogzug Tájjvédelmi Körzet őrökdi a sok helyen még érintetlen táj természeti értékei fölött, amely 1986 augusztusában lett védetté nyilvánítva, összesen 4 941 hektárnyi területtel.

Terület: 28,19 km²

Népesség: 4824 fő

Elérhetőség: www.tokaj.hu

3. kategória

Balatonfűzfő

Balatonfűzfő város Veszprém megyében, a Balatonalmádi kistérségben található. A település a Balaton észak-keleti csücskén terül el. A Fűzfői-öböl a Balaton legészakibb része a keleti medencében. A városból kerékpárút vezet Balatonkenese és Balatonalmádi felé. A kirándulni vágyók egyik úti célja lehet a Romkúti-mező. Másik úti cél lehet a római kori romokhoz vezető út. A Fűzfői vasútállomásról elindulva a sárga jelzés mentén sétálva el lehet jutni

a római kori épületek romjaihoz. A Máma-tetőről csodálatos balatoni körpanoráma nyílik. Balatonfűzfő földrajzi fekvése miatt speciális helyzetben van. A Bakony hegyei felől érkező szelek, a mély és így a legtisztább vízű fűzfői öböl ideális helyszínt jelent a vízisportok szerelmeseinek: az élénk vitorlás- és szörfélet, a gazdag horgász-zsákmányok tanúsítják ezt.

Terület: 9,25 km²

Népesség: 4245 fő

Elérhetőség: www.balatonfuzfo.hu

Terület: 17,17 km²

Népesség: 1748 fő

Elérhetőség: www.zalakaros.hu

Zalakaros

Zalakaros Zala megye délnyugati részén, Keszthely és Nagykanizsa között fekvő üdülőváros.

A település mint fürdőhely, elsősorban gyógyvízéről és gyógyfürdőjéről ismert, ám a zalai dombok ölelésében elterülő kisváros és környezete számos egyéb vonzerőt rejt. Érdekes látnivaló a településen a Gesztenyés – hegy. Ez a szelídgesztenye-csoport egy 0,4 hektár területű védett bükkösben található. A faegyedek egy 1912-ben elpusztult,

majdnem 800 éves faóriás, az ún.

"Kanonok fája"-nak tuskósarjai.

A település látnivalói közé sorolható a

Bodahegyi arborétum is, ahol igazi növényritkaságokat figyelhetünk meg.

A város évek óta tudatos tervezéssel kívánja erősíteni a virágos és a „zöld” Zalakaros arculatot, a nemzetközi gyógyhely kritériumoknak megfelelően gyógypark rendszer kialakításába kezdett mely a települést körülölelve biztosítja a gyógyulni, kikapcsolódni vágyók pihenését.

Fonyód

Fonyód város Somogy megyében, a Fonyódi kistérség központja. A Balaton déli partján, a Nagy-berek mellett fekszik Népszerű üdülőhely és kikötőváros. Bélatelep és Fonyódliget tartozik hozzá. Évente több százezer ember hajózik át innen a túlsó partra. A kikötő bejáratánál kezdődik a Balatonban élő több mint 40 halfajtára vadászó horgászok szigete. Természeti értékeket őriz az egykori vulkanikus működés eredményeként létrejött Vár-hegy és a Sipos-hegy,

amelynek északi, amfiteátrum-szerű kátlánában sportcentrumot alakítottak ki. Ezekről a hegyekről letekintve gyönyörű balatoni panoráma tárul elénk. A csúcson lévő Postás-kilátó turisták számára remek pihenő- és kilátóhely. Meleg víz után kutatva találták meg az utóvulkanizmus eredményeként létrejött szénsavas vizet, melyet 1960 óta palackoznak.

Terület: 53,55 km²

Népesség: 4886 fő

Elérhetőség: www.fonyod.hu

3-4. kategória

Gönyű

Gönyű község Győr-Moson-Sopron megyében, a Győri kistérségben található. A Duna parti település legszebb természeti kincse: az Erebe szigetek. A szigetcsoport a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet része. A gönyői holtágak világát még nem fertőzte meg a civilizáció pusztító ereje. A táj egy kicsinyített Szigetközhez hasonlítható, a maga értékeivel és pompájával. A természetvédelmi rezervátum több különleges, fokozottan védett állat - vidrák, hódok,

rétisasok otthona. A 64 hektáros vízzel határolt területen talált otthonra a védett partifecske, a gyurgyalag, a barna kánya és a jégmadár is. A vadrécék különböző fajainak nagyobb számú csapataival elsősorban a vonulási időszakokban lehet találkozni. Leggyakoribb a tőkésréce, ritkább a nyílfarkú és a kendermagos réce. Az északi fajok közül a kerce és a kontyos réce télen, míg a hegyi réce és a jeges réce csak alkalmasszerűen fordul elő.

Terület: 21,69 km²

Népesség: 3152 fő

Elérhetőség: www.gonyu.hu

Terület: 41,34 km²

Népesség: 3001 fő

Elérhetőség: www.balatonszabadi.hu

Balatonszabadi

Balatonszabadi község Somogy megyében, a Siófoki kistérségben található. Lakosságszám tekintetében a megye legnagyobb községe. A megye északkeleti részén terül el, a Sió-csatorna partján, Siófoktól 6 km-re délkeletre. A Sió csatorna a Balaton vízszint szabályozására és a Dunával való összekötésére szolgál, a Duna nyugati mellékfolyója, hossza 120,8 km.

A község közigazgatási határa 1950-ben alakult ki, amikor Fokszabadi egyesült

Siómarossal és Somogyhoz került.

A községhez tartozik a tőle 5 km-re lévő fürdőtelep és Sóstó. A Sóstó a Balaton szintjénél néhány méterrel magasabban fekvő tavacska. Kialakulását illetően igen hasonlít a tihanyi Belső-tóhoz. Tápláló forrása nincs, a környező domboldalakról lefolyó víz élteti. Területe akkora, mint a Hévízi-tóé. Fürdésre nem, csónakázásra, horgászásra viszont alkalmas.

Gyűrűfű-ökofalu

Gyűrűfű-ökofalu a modernkori történelmünkben elsőként elnéptelenedett régi Gyűrűfű újjászületése, Baranya megyében, Ibafa község külterületén található. A Dél-Zselic szelíd lankái között megbúvó különleges, kicsiny falu napkollektoros házai természetes anyagokból épültek. Rendezési terve helyben záródó vízrendszert és biogazdálkodás is előír. Lakosainak környezetkímélő életmódja, valamint hat éve kiválóan működő, minősített erdei iskolája hiteles példát nyújt a fenntartható

életmódra. A helyi természetvédelmi oltalom alatt álló falu környékén lévő erdőket, gyepeket 500 hektáron kíméletesen, környezetbarát módszerekkel kezelik. Élővilága páratlan. Sokszínűségének köszönhetően hazánkban itt rendezték meg első alkalommal (2006) a Magyar Biodiverzitás Napját, melyek továbbiak követtek. A mozaikos, érintetlen, változatos klímahatásokkal rendelkező területen 3342 fajt találtak a kutatók bő 3 nap alatt, mely világviszonylatban is kiemelkedő eredmény.

Terület: 29,30 km²

Népesség: 25 fő

Elérhetőség: www.gyurufu.hu

4. kategória

Tihany

Tihany község Veszprém megyében, a Balatonfüredi kistérségben található. A tájat vulkanikus erők formálták évmilliókkal ezelőtt; ennek ma is látható nyoma többek között a két kaldera, amelyekben a Belső- és a Külső-tó kialakult. A vulkanikus utótevékenység több mint száz gejzirkúpot alakított ki, a legismertebb az Aranyház. A félsziget a geológiai érdekességek mellett számos ritka növény- és állatfajnak is otthont ad. 1952-ben itt hozták létre Magyarországon

első tájvédelmi körzetét. Területe 1562 ha (fokozottan védett 195 ha). Tihany geológiájával, növény- és állatvilágával több száz tudományos publikáció foglalkozott, amelyek mind a természetvédelmi oltalom alá helyezést támasztották alá. A Tihanyi-félsziget vulkanikus képződményei 2003-ban elnyerték az Európa Díjat. A Diplomával a területen végzett természetvédelmi kezelés hatékonyságát is elismerik.

Terület: 27,33 km²
Népesség: 1393 fő
Elérhetőség: www.tihany.hu

Terület: 17,60 km²
Népesség: 665 fő
Elérhetőség: www.satorhely.fw.hu

Sátorhely

Sátorhely község Baranya megyében a mohácsi-vidéki sík föld középső részén fekszik. Területe sík, a Duna második terasza. Kiváló minőségű - magas aranykorona értékű - földek találhatók itt. A néphagyomány szerint azért, mert a Mohácsi csatában elesett magyar katonák vére áztatta. E délkelet-baranyai község a régészeti emlékek alapján már a kora vaskortól lakott hely volt, s a kelta és Árpád-kori emlékek is a folytonosságra utalnak; bár az első írásos forrás

csak egy 1333-34-es jegyzékben említi. A Földvár néven szereplő település életét a török előretörése és az itt lezajlott mohácsi ütközet pecsételte meg. Az 1526. augusztus 26-i csata emlékére hétkeztáros nemzeti emlékparkot emeltek, ahol művészi kopjafák, díszkút, lélekharang várja a nemzet sorsát döntően befolyásoló esemény színterét felkereső látogatókat.

Terület: 40,02 km²
Népesség: 560 fő
Elérhetőség: www.het.hu

Hét

Hét község Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, az Ózdi kistérségben található. A Sajó völgyében elhelyezkedő település története a tatárjárásig nyúlik vissza; a jó termőföld mindig meghatározó volt a település életében, lakói többnyire mezőgazdasággal foglalkoztak. A község a két világháború között a dinnye termesztéséről volt híres, majd a káposztatermelésről, ami napjainkban is sokaknak nyújt megélhetést, illetve jövedelemkiegészítést. A falu szép környezetben

fekszik, a Keleméri patak, a Sajó és egy 2,5 hektáros tó színesíti a tájat. A tó, a falu nevezetessége. Remek horgászhely, és egyúttal a környékbeli fiataloknak fürdési, szórakozási lehetőséget nyújt. A tó környéke alkalmas sátorozásra, de kiépített kemping még nem áll rendelkezésre. A helység pihenésre nagyon alkalmas, átmenő forgalma gyakorlatilag nincs, naponta 4 autóbusz érkezik és fordul vissza. Aki csendre, nyugalomra vágyik, itt megtalálja.

4. kategória

Nagybánhegyes

Nagybánhegyes község Békés megye Mezőkovácsházai kistérségében. A településen 1971-ben tört fel a gyógyhatású termálvíz, helyszínén jelenleg fürdő működik. A fürdő épülete mellett kialakított kemping egész évben várja a turistákat. Érdekes látnivalót kínál a műemlék jellegű evangélikus templom, valamint a 2002-ben elkészült park és piactér, melynek környezetében védett fák is találhatóak. A látnivalókon kívül a Paprikafesztivál, mint érdekes hagyományőrző rendezvény

is öregbíti a település hírnevét, melyre minden érdeklődőt várnak minden év augusztus második hétvégéjén. A falu vezetésének célja a lakosság megtartása, ennek érdekében folyamatosan fejlesztik a település mezőgazdaságát és idegenforgalmát. Az elmúlt időszakban meliorációs csatornákat tisztítottak, ennek köszönhetően a termőföldeket is meg tudták óvni a túl sok csapadéktól. Terveik között szerepel a fürdő felújítása, a falusi szálláshelyek beindítása a lakosság összefogásával.

Terület: 42,24 km²

Népesség: 1407 fő

Elérhetőség: www.nagybanhegyes.hu

Terület: 25,98 km²

Népesség: 442 fő

Elérhetőség: www.taska.hu

Táska

Táska község Somogy megyében, a Marcali kistérségben található. A Nagy-berek déli peremén fekvő homokdombokon elterülő településen több évszázada folyamatos a szőlőművelés és a bortermelés. Táska északi és nyugati oldalán a zártkertek határán kezdődik a Nagyberek Fehérvíz Természetvédelmi Terület. A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatósága által kezelt védett terület nagysága 1 537 hektár. A tavasszal – és az esősebb években

akár nyár derekáig – víz alatt álló, lenyűgözően szép területek igen értékes növényvilágát szibériai nőszirm, mocsári kosbor, békaliliom, a ritka télisás (Cladium mariscus), és mocsári nőszőfű jellemzi. A mocsárréteken kornistárnics, és buglyos szegfű virít. A terület gazdag hulló- és kételtűfaunája mellett (a területen gyakori a rézsikló, a mocsári teknős, a vöröshasú unka, a mocsári és a levelibéka stb.) madárvilága is kiemelkedően értékes.

Balatonendréd

Balatonendréd község Somogy megyében, a Siófoki kistérségben található. A zsáktelepülés a Balaton déli partjától kb. öt kilométerre fekszik a Külső-Somogy kiemelkedéseinek (Őreg-hegy, Rózsa-hegy, Duda-hegy) ölelésében, az Endrédi-patak völgyében, szép természeti környezetben. A Tóközpusztán át az Endrédi tavakhoz, azaz a Tóközi berekbe juthat el a túrázó. Ez a terület mélyföld, mert fenékrésze alacsonyabban van a Balaton mai vízszint-

jénél. A Tóközi-berek medencéjének vizét széles árokrendszer gyűjti össze, a főcsatornából vízmű emeli fel az Endrédi-patak medrébe, s viszi a Balatonba. A berek peremén útifüveket, zsályabokrokat, tavasszal mezei ibolyát is lehet találni. A mélyebb részekben sások, zsombékosok vannak, az árkok mentén mocsári tisztesfű, martilapu, zsurlók és pimpók vegyesen. A berek állatvilága hasonló a Kis-Balatonéhoz, de a fajok száma sokkal kevesebb.

Terület: 40,02 km²

Népesség: 1386 fő

Elérhetőség: www.balatonendred.hu

4. kategória

Balatonmagyaród

Balatonmagyaród Zala megye egyik községe. Balatonmagyaród a Kis-Balaton mellett Zalavár közelében fekszik, területének egy jelentős hányada a Balaton-felvidéki Nemzeti Park védettsége alatt áll. A Kis-Balaton madártani szempontból országos és nemzetközi viszonylatban kiemelkedő terület, a Ramsari Egyezmény hatálya alá tartozó, nemzetközi jelentőségű madárélőhely. Az élőhely jellemből adódóan elsősorban a vizek, vízpartok madárvilága rendkívül gazdag.

Terület: 37,73 km²

Népesség: 992 fő

Elérhetőség: www.zalaszanto.hu

A természetkedvelő turistáknak igazi csemege lehet a Kányavári-sziget, mely a Zala folyó és a Kis-Balaton nyugati víztározója zárja közre. A település határában található a méltán híres kápolnapusztai bivalyrezervátum. A rezervátum a Magyarországon őshonos bivaly faj bemutatásának központja. A telep fontos szerepet játszik a hazánkban őshonosnak számító bivaly fennmaradásában, génállományának megőrzésében.

Terület: 31,53 km²

Népesség: 499 fő

Elérhetőség: www.balatonmagyarod.hu

Zalaszentő

Zalaszentő község Zala megyében, a Keszthelyi kistérségben, a Keszthelyi-hegység közepén fekszik. A községet csodálatos tájképi környezet övezi. Itt a Szántói-medencében található a dolomitból és mészkőből álló Keszthelyi-hegység a Déli-Bakonnyal, illetve a Balaton-felvidék bazaltvulkáni területével. A térség 1997 óta a Balaton-felvidéki Nemzeti Park része. A hegység hazánk egyik legváltozatosabb élővilágú vidéke különlegesen gazdag, egyedi értékeket is

tartalmazó flórával és faunával.

Híres a zalaszántói Kotsy vízimalom, amely ipartörténeti emléket a Balaton-felvidéki Nemzeti Park vásárolta meg, majd felújítását követően bemutatóhelyként nyitotta meg. Az épület egy része interaktív bemutatóteremként működik, ahol a malom működő makettje mellett megismerhetők a darálás tárgyi eszközei, a malom tartozékai és felszerelései.

Nem csak Magyarországon versenyezhettek a települések a Biodiverzitás Fővárosa címért.

Magyarországon kívül még négy Unios tagállamban: Franciaországban, Németországban, Szlovákiában és Spanyolországban keresték a biológiai sokféleség fővárosát. A versenyt minden egyes országban egy kormányzati hivataloktól független szervezet koordinálta és szervezte meg, amely az érdeklődő önkormányzatok tevékenységét képzési programokkal is segítette.

A projektet a Deutsche Umwelthilfe németországi szervezete vezette. A további négy országban megvalósuló versenyt Franciaországban a Naturparif, Spanyolországban a Fundación Biodiversidad, Szlovákiában a Regional Environmental Center és Magyarországon a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. koordinálta. A projekt szakmai partnere az IUCN (Természetvédelmi Világszövetség) és az ICLEI (Helyi Környezetvédelmi Kezdeményezések Nemzetközi Tanácsa).

MONTPELLIER: A BIODIVERZITÁS FRANCIA FŐVÁROSA 2011-BEN

Ország: Franciaország
Település: Montpellier
Népesség: 257 092
Terület: 5 708 hektár
<http://www.montpellier.fr>

PUEBLA DE SANABRIA: A BIODIVERZITÁS SPANYOL FŐVÁROSA 2011-BEN

Ország: Spanyolország
Település: Puebla de Sanabria
Népesség: 1 586
Terület: 8 151 hektár
<http://www.pueblasanabria.org/puebla.htm>

KÖRMÖCBÁNYA: A BIODIVERZITÁS SZLOVÁK FŐVÁROSA 2011-BEN

Ország: Szlovákia
Település: Körmöcbánya
Népesség: 5337
Terület: 4313,52 hektár
<http://www.kremnica.sk>

Dr. Molnár Gábor

Egerszegi Zita

Cseh Anna

VERSENY LEBONYOLÍTÁSA / PROJEKT VÉGREHAJTÁS

- **MANAGEMENT SZERVEZET**
 - Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft.
- **TANÁCSADÓ TESTÜLET**
 - Vidékfejlesztési Minisztérium Biodiverzitás Osztály
 - Nemzetközi Tanácsadó Testület magyar képviselője
 - Magyar Természetvédők Szövetsége
 - GREENFO
 - Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosa Irodája
 - Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
 - Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége
 - Balatonalmádi Polgármesteri Hivatal
- **FINANSZÍROZÁS**
 - EU LIFE+ Program (50 %)
 - Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. (50 %)

Hegedűs István

Kertész Edina

Fekete-Páris Judit

A BALATONI INTEGRÁCIÓS KÖZHASZNÚ NONPROFIT KFT.

A siófoki székhelyű Balatoni Integrációs és Közhazsnú Nonprofit Kft. jogelődjét a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Kht.-t 2000 januárjában alapította a Balaton Fejlesztési Tanács. A Kht. 2009. január 1-jétől Kft.-vé alakult át. A cég 2004-től egyidejűleg ellátja a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezeti feladatait is, a Balaton Fejlesztési Tanács végrehajtó szervezeteként koordinálja és megvalósítja a döntés és projekt-előkészítési, pályázat- és projektmenedzsmenti, továbbá projektösztönzési- és támogatási feladatokat is.

Közhazsnú Nonprofit Kft.-ként jelenleg három irodában Siófokon, Keszthelyen és Balatonfüreden 22 főállású alkalmazottal végzi tevékenységét: megbízható, minőségi szolgáltatásokkal segíti az önkormányzatok, civil szervezetek, vállalatok munkáját az alábbi területeken:

- EU-s és hazai pályázatok figyelése, pályázati szaktanácsadás, pályázatok írása,
- Projektmenedzsment,
- Megvalósíthatósági tanulmányok, költség-haszon elemzések, üzleti terv készítése,
- Környezetvédelmi tervek, programok készítése, környezetvédelmi felülvizsgálat,
- Pénzügyi és számviteli szolgáltatás alapítványok, non-profit szervezetek részére,
- Területfejlesztési célokat szolgáló gazdaság-és társadalomtudományi kutatások végzése,
- Szakmai rendezvények szervezése.

Balatoni Integrációs Közhazsnú Nonprofit Kft.

Cím: 8600 Siófok, Batthyány u. 1.

Tel./Fax: 84/ 317-002

E-mail: bftkht@balatonregion.hu

A Balatoni Integrációs Közhazsnú Nonprofit Kft. Környezeti Politikája és az EMAS minősítés

A Balaton érzékeny környezeti rendszerében fontos a fejlesztések összehangolása, nyomon követésére képes fenntarthatósági térségi menedzsmenti és tervezési tevékenység kialakítása, amelyet környezeti irányítási rendszerek megvalósítása tud szolgálni.

Környezeti vezetési és hitelesítési rendszer

A környezeti irányítási rendszerek kialakítása helyi közigazgatási egységeknél hozzájárul a települések környezeti minőségének javításához, a fenntartható fejlődés megvalósításához azáltal, hogy a már meglévő rendszerek, mint az EMAS (Európai Unió környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszere - Eco-Management and Audit Scheme) szabvány által alkalmazott szerkezetet alakít ki. A környezetvédelmi vezetési rendszerek által megkövetelt nyíltság – a külső és belső kommunikáció csatornáin keresztül – javítja a térség és a vele kapcsolatban álló csoportok, szervezetek (pl. beszállítók, vevők, zöld szervezetek, lakosság, szakmai szervezetek) viszonyát.

Mindezeket felismerve került kiépítésre a Környezeti Irányítási Rendszer a Balatoni Integrációs Közhazsnú Nonprofit Kft.-nél, mint az első magyarországi regionális fejlesztési ügynökségnél. Cégünk a 2008. évben az országban 16. szervezetként szerezte meg az EMAS minősítést.

Díjak

Az Európai Bizottság a környezetvédelmi teljesítménye alapján a Balatoni Integrációs Közhazsnú Nonprofit Kft.-t a Közigazgatási intézmény kategóriában elismerő EU EMAS díjban részesítette 2008-ban, 2009-ben és az idei 2010. évben is.

2008-ban a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium az ÖKOTECH Nemzetközi Környezetvédelmi és Kommunális Szakkivállításon EMAS Oklevelet adományozott a Balatoni Integrációs Közhazsnú Nonprofit Kft. részére környezetvédelmi teljesítménye elismeréseként.

Köszönjük

a MAGYARORSZÁGI TELEPÜLÉSEK BIODIVERZITÁS DÍJA
elnevezésű versenyen résztvevő
50 önkormányzat pályázati aktivitását,
valamint a Tanácsadó Testület szakmai támogatását.

Dr. Molnár Gábor
ügyvezető igazgató

PARTNEREK

A PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSÁT
AZ EURÓPAI UNIÓ LIFE PROGRAMJA TÁMOGATJA.

